

Finansinis švietimas Lietuvoje: esamos situacijos analizė

2018-10-23

Parengė: Austė Černiauskaitė ir
Sandra Kairė

ŠVIETIMO
IR MOKSLO
MINISTERIJA

 Kurk
Lietuvai

Svarbiausios sąvokos

Finansinis raštingumas – žinios ir supratimas apie finansus ir finansines rizikas, gebėjimai, motyvacija ir pasitikėjimas savimi taikyti šias žinias ir supratimą siekiant priimti įvairiuose finansiniuose kontekstuose veiksmingus sprendimus, didinti asmens ir visuomenės finansinę gerovę bei dalyvavimą ekonominiame gyvenime (Tarptautinio penkiolikmečių tyrimo PISA Finansinio švietimo ataskaita, 2017).

Finansinė įtrauktis – procesas, užtikrinantis prieinamą, savalaikę ir tinkamą asmens prieigą prie reguliuojamų finansinių produktų ir paslaugų, ir skatinantis jų aktyvų naudojimą tarp skirtingų visuomenės grupių. Finansinis švietimas ir finansinė vartotojų apsauga yra laikomi kertiniais elementais, užtikrinančiais asmenų finansinę įtrauktį (OECD, 2018).

Nacionalinė finansinio švietimo strategija – valstybės lygmeniu koordinuojama ir įgyvendama finansinio švietimo priemonė, turinti aiškią struktūrą ir programą. OECD (2012) teigimu, nacionaliniu lygmeniu įgyvendinama finansinio švietimo strategija suaktualina finansinio švietimo svarbą gyventojams, skatina skirtingų suinteresuotų šalių bendradarbiavimą, leidžia identifikuoti lyderiaujančią instituciją, sukuria gaires, padedančias pasiekti užsibrėžtų tikslų per numatytą laiko tarpą bei padeda koordinuoti individualias programas, skirtas finansinio švietimo stiprinimui.

OECD kertinių finansinio raštingumo kompetencijų modelis (angl. – *Core Competences Framework for Financial Literacy*) – OECD (2015c, 2016) sukurtas 4 temų finansinio raštingumo modelis jaunimui ir suaugusiems. Modelis apima keturias temų blokus: *pinigai ir transakcijos, finansų planavimas ir valdymas, rizikos ir atlygis, finansinis laukas*. Kiekvienoje temoje yra išskirti išmokimai, kurie atitinka 3 skirtingus kompetencijų lygius: žinias ir supratimą; pasitikėjimą, motyvaciją ir požiūrį; įgūdžius ir elgesį.

Pinigų ir transakcijų tema skirta apjungti skirtingas temas, susijusias su pinigais, pavyzdžiui, pinigų formos, pinigų paskirtis, atsiskaitymas pinigais, įplaukos, nacionalinė ir tarptautinė valiuta, pinigų skolinimas, transakcijų paskirtis ir kita.

Finansų planavimo ir valdymo tema skirta išryškinti asmens pajamų planavimo ir valdymo svarbą, biudžeto planavimą trumpalaikėje ir ilgalaikėje perspektyvoje.

Rizikų ir atlygio tema apima tokias kompetencijas, kurios asmeniui leidžia identifikuoti finansines rizikas, skatina kurti finansiškai saugų gyvenimą, užtikrina asmeninę ir namų finansinę gerovę atsitikus nelaimėms, netekus artimo ir kita.

Finansinio lauko tema apima supratimą apie vartotojų apsaugą, asmens finansines teises ir atsakomybes. Šioje temoje taip pat svarbios temos apie finansinius produktus ir finansines paslaugas asmeniui, mokesčių reikšmę, išorinių veiksnių įtaką asmens finansiniam stabilumui.

OECD (lietuviškai EBPO) - tai daugiašalis forumas, kuriame valstybių narių ekspertai diskutuoja, dalijasi patirtimi bei plėtoja naujas ekonominės bei socialinės politikos gaires, kurios vėliau perkeliamos į praktinį gyvenimą. Organizacija siūlo savo nariams ir šalims partnerėms paramą, pagrįstą organizacijos vertybėmis, diegiant gerąsias pasaulines praktikas bei standartus viešosios politikos srityje (Užsienio reikalų ministerija, internetinis šaltinis, <https://www.urm.lt/default/lt/ebpo>).

Tarptautinis finansinio švietimo tinklas (OECD/INFE) – 2008 m. OECD įkurtas tarptautinis tinklas, skatinantis ir koordinuojantis tarptautinį bendradarbiavimą pasauliniu mastu tarp politikos formuotojų ir kitų suinteresuotų šalių finansinio švietimo klausimais. Tinklas veikia platformos pagrindu (angl. *International Gateway for Financial Education*), kuriame talpinami tarptautiniai duomenys finansinio raštingumo srityje, teikiamos analitinės ir lyginamosios ataskaitos, tarptautinių tyrimų ataskaitos, kuriami įrankiai, skirti formuoti finansinio švietimo organizavimą valstybiniu lygmeniu. Šiuo metu tinklui priklauso 240 viešosios institucijos iš daugiau kaip 110 šalių.

Turinys

Ivadas	4
OECD finansinio švietimo strategijos principai ir rekomendacijos	7
4 finansinio raštingumo strategijos principų apžvalga	9
Finansinio švietimo situacija Lietuvoje	14
Įgyvendinamų veiklų FR srityje apibendrinimas	18
Institucijų veiklos	19
Institucijų veiklos 2017 m.	28
Institucijų veiklos 2018 m.	29
Planuojamos veiklos 2019 m.	30
Laiko juostos apibendrinimas	31
OECD finansinio raštingumo temos	32
Finansinio švietimo veiklų atmintinė	33
Visuomenės finansinio švietimo 2017-2021 m. plano įgyvendinimas	34
Plano analizės pagrindinės išvagos: I dalis	36
Plano analizės pagrindinės išvagos: II dalis	37
Tolimesni žingsniai	39
Literatūros sąrašas	40
Priedai	42

Ivadas

Kodėl turime mokyti ir mokytis finansinio raštingumo? – tai vienas pagrindinių klausimų, į kurį siekia atsakyti skirtingos institucijos, dirbančios ties finansinio raštingumo stiprinimu ir norinčios, kad finansinis švietimas taptų integralia asmens tobulėjimo sritimi. Neabejotina tai, kad žmonės visais laikais buvo atsakingi už savo kasdienių finansų valdymą. Vis dėlto pastarųjų dešimtmečių globalūs pokyčiai suaktualina finansinio švietimo ir supratimo reikšmę asmens finansinei gerovei užtikrinti. Šiuolaikinė rinka siūlo asmeniui ne pasirinkti tarp dviejų galimų banko sąskaitų, bet suteikia kompleksą finansinių instrumentų, užtikrinančių aibę skirtingų pasirinkimų. Tuo pat metu atsakomybė ir rizika už reikšmingus finansinius sprendimus vis labiau perkeliama dirbančiojo, o ne darbdavių ar valdžios atsakomybei (OECD, The Importance of Financial Education, 2006). Taigi finansinis raštingumas tampa neatsiejama kiekvieno asmens, gebančio prisitaikyti prie šiandieninių pokyčių, dalis.

Vis dėlto 2015 metais OECD atlikti suaugusiųjų ir jaunimo tarptautiniai tyrimai finansinio raštingumo srityje konstatuoja žemą šių grupių finansinio raštingumo lygį. Tarptautinis suaugusiųjų finansinio raštingumo kompetencijų tyrimas (2015) išryškina tai, kad Lietuvos gyventojų finansinio raštingumo vidurkis yra 13.5 balo iš galimų 21 galimų balų. Tais pačiais metais atliktas OECD PISA tarptautinis penkiolikamečių tyrimas taip pat atskleidė, kad Lietuvoje 31,5 proc. penkiolikamečių nepasiekia bazinio finansinio raštingumo lygio. Pastarasis tarptautinis tyrimas taip pat atskleidė reikšmingus finansinio raštingumo pasiekimų skirtumus tarp vaikų ir merginų, bei vaikų, besimokančių miesto ir kaimo mokyklose. Šių tyrimų rezultatai aktualizuoja tai, kad Lietuvos kontekste būtina stiprinti skirtingo amžiaus gyventojų finansinį raštingumą per tikslingas ir ilgalaikes finansinio švietimo priemones.

Svarbu pasakyti tai, kad Lietuvos kontekste dėmesys finansiniam raštingumui skiriamas nebe pirmus metus. Valstybiniu lygmeniu priemonės finansiniam raštingumui stiprinti tiek formaliajame švietime, tiek gyventojų žinių ir įgūdžių stiprinime pradėtos įgyvendinti nuo 2012 metų, o į finansinio švietimo veiklas šiuo metu vienu ar kitu būdu įsitraukia daugiau kaip 15 skirtingų viešojo, privataus ir nevyriausybinių sektoriaus institucijų.

Šiuo metu kaip vieną iš nuosekliausių finansinio raštingumo stiprinimo priemonių galime laikyti 2017 metais skirtingų valstybinių institucijų parašytą. Visuomenės finansinio švietimo 2017-2021 planą (toliau – Planas). Planas skirtas apjungti sporadiškai veikusių institucijų finansinio švietimo srityje pastangas ir yra skirtas pagerinti skirtingų Lietuvos gyventojų grupių finansinį ir mokesčių raštingumą.

Parengtas Planas įgyvendinamas jau antrus metus, tačiau jo įgyvendinimas nėra visiškai sklandus: trūksta tarpinių Plano įgyvendinimo vertinimų, vėluoja įgyvendinamos finansinio švietimo priemonės, trūksta glaudesnio skirtingų institucijų bendradarbiavimo. Todėl plačiąja prasme projekto komanda **siekia efektyvinti visuomenės finansinio švietimo plano 2017-2021 įgyvendinimą**. Siaurąja prasme pagrindinis tikslas, keliamas šio projekto metu – **visuomenės finansinio švietimo plano valdymo modelio sukūrimas**.

Siekiant parengti finansinio švietimo plano modelį, reikalinga nuosekli esamos finansinio švietimo situacijos ir įgyvendinamo Plano analizė, kuri yra pateikiama sekančiuose skyriuose. **Esamos situacijos analizė yra vertinga dėl kelių priežasčių:**

Pirma, esamos situacijos analizė leidžia išryškinti **esminius sunkumus ir iššūkius**, kurie kyla įgyvendinant visuomenės finansinio švietimo 2017-2021 planą.

Antra, esamos situacijos analizė leidžia identifikuoti **stipriąsias** suinteresuotų šalių, dirbančių finansinio raštingumo srityje, **puses**, jų turimus resursus ir bendradarbiavimo potencialą.

Trečia, esamos finansinio raštingumo situacijos analizė leidžia **identifikuoti esminius aspektus**, kurie būtini finansinio švietimo plano **valdymo ir koordinavimo efektyvumui užtikrinti**.

Toliau pateikiama esamos situacijos analizė sudaryta iš trijų dalių:

- ➔ Pirmoji dalis skirta išryškinti principus, kurie padeda stiprinti finansinio švietimo įgyvendinimą nacionaliniu lygmeniu. Šioje dalyje detalios aprašomi OECD finansinio raštingumo strategijų principai.

- ➔ Antra dalis skirta atskleisti finansinio švietimo situaciją Lietuvoje: aprašomas finansinio švietimo veiklų įgyvendinimas nuo 2012 m., analizuojama į Visuomenės finansinio švietimo planą įtrauktų institucijų veikla, pateikiama 2017-2019 m. finansinio raštingumo veiklų juosta. Taip pat analizuojamos Lietuvos Junior Achievement ir Lietuvos laisvosios rinkos instituto veiklos, kadangi pastarosios institucijos vienu ar kitu būdu bendradarbiauja su institucijomis, kurios įgyvendina Planą. Taip pat pateiktos **interaktyvios nuorodos į internetinius finansinio švietimo resursus (p. 33)**.
- ➔ Trečia dalis skirta visuomenės finansinio švietimo 2017-2021 plano įgyvendinimo analizei. Analizė susideda iš dviejų segmentų: a) bendrasis Plano koordinavimas ir įgyvendinimas remiantis OECD nacionalinių strategijų principais, ir b) Plane numatytų veiklų įgyvendinimas. Šios dalies pradžioje nurodomos pagrindinės įžvalgos apie plano valdymą ir veiklų įgyvendinimą.

Esamos situacijos analizė atliekama gilinantis į tarptautinius ir nacionalinius šaltinius, susijusius su finansiniu raštingumu ir finansiniu švietimu, įskaitant OECD išleistą ekspertinę medžiagą finansinio raštingumo srityje, nacionalinius dokumentus bei atliktus tarptautinius ir nacionalinius tyrimus, susijusius su finansiniu raštingumu.

Analizėje taip pat remiamasi suinteresuotų institucijų pateikiama informacija finansinio švietimo srityje (internetiniai šaltiniai). Esamos situacijos analizės metu buvo organizuota 10 individualių susitikimų su suinteresuotomis institucijomis. Individualūs susitikimai organizuoti 2018 m. rugsėjo – spalio mėnesiais su Švietimo ir mokslo ministerijos, Finansų ministerijos, Valstybinės mokesčių inspekcijos, SoDros, Lietuvos banko, Lietuvos bankų asociacijos, Lietuvos Junior Achievement, Lietuvos laisvosios rinkos instituto atstovais, atsakingais už finansinio švietimo veiklas.

Kaip stiprinti finansinį švietimą nacionaliniu lygmeniu? OECD finansinio švietimo strategijos principai ir rekomendacijos

OECD yra viena pirmųjų institucijų, kuri 2005 metais tarptautiniu mastu atkreipė dėmesį į finansinio švietimo būtinybę bei pradėjo kurti skirtingas finansinio raštingumo priemones politikos formuotojams ir valdžios institucijoms (angl. *public authorities*), kurios padėtų stiprinti kiekvieno asmens žinias ir gebėjimus finansų srityje.

2008 metais OECD įkūrė **Tarptautinį finansinio švietimo tinklą** (*The International Network on Financial Education*, toliau - OECD/INFE), kuris skatina ir aktyvina tarptautinį bendradarbiavimą tarp politikos formuotojų ir kitų suinteresuotų šalių finansinio raštingumo srityje. Šis tinklas taip pat sistemingai dirba ties nacionalinių strategijų finansinio švietimo srityje **principų kūrimu**, kuriamų/įgyvendinamų **nacionalinių strategijų vertinimu** (OECD, 2015a), gyventojų finansinio raštingumo **tyrimų nacionaliniu lygmeniu įrankių (1) kūrimu** (OECD, 2015b, 2018). OECD/INFE tarptautiniu mastu taip pat reguliariai **matuoja finansinio raštingumo lygį** tiek suaugusiųjų, tiek jaunimo (2) grupėse.

OECD/INFE taip pat sukūrė esminių finansinio švietimo kompetencijų struktūrą, kurią sudaro keturios turinio temos (angl. *content areas*): **pinigai ir transakcijos, finansų planavimas ir valdymas, rizikos ir atlygis, finansinis laukas**. 2015 m. OECD taip pat sukūrė **finansinio raštingumo matavimo** įrankį norint įvertinti gyventojų finansinio raštingumo lygį. Finansinio raštingumo matavimo įrankis išsamiai apibrėžia tyrimo metodologines gaires, kiekybinio tyrimo klausimyną bei interviu nurodymus. Visos šios aukščiau išvardintos priemonės laikomos efektyviais būdais, padedančiais tobulinti nacionalinių finansinio raštingumo strategijų kūrimą/įgyvendinimą bei skatinančiais matuoti skirtingų gyventojų grupių finansinio raštingumo lygį.

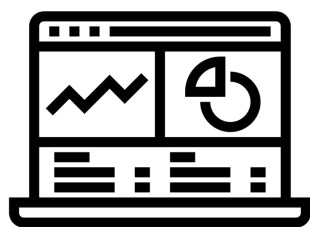
1. OECD/INFE Toolkit for measuring financial literacy and financial inclusion. Nuoroda į 2018 m. kovą atnaujintą priemonių rinkinį: <https://www.oecd.org/finance/financial-education/2018-INFE-FinLit-Measurement-Toolkit.pdf>

2. Nuo 2012 m. atliekamas suaugusiųjų finansinio raštingumo tarptautinis tyrimas. Nuo 2012 m. finansinis raštingumas taip pat yra įtraukas į tarptautinį penkiolikmečių tyrimą PISA.

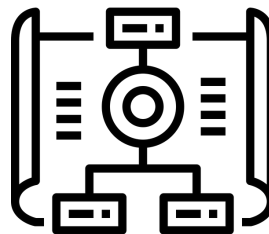
Kalbédama apie finansinio raštingumo stiprinimą nacionaliniu lygmeniu, OECD (2012) pabrėžė, kad tam valstybės gali pasitelkti skirtingas priemones ar resursus. Nacionalinės finansinio švietimo strategijos kūrimas ir įgyvendinimas taip pat gali būti organizuojamas pasirinkus skirtingus būdus priklausomai nuo šalies konteksto. Nėra vieno visoms valstybėms tinkančio finansinio raštingumo strategijos modelio ar proceso. Tiek pačios strategijos kūrimo, tiek įgyvendinimo procesai turi neišvengiamai atsižvelgti į nacionalinius iššūkius bei turi koreliuoti su trumpalaikiais ir ilgalaikiais politiniais tikslais. Todėl nacionaliniu lygmeniu strategija gali būti kuriama kaip platesnės strategijos, susijusios su finansiniu vartotojų įgalinimu bei finansine įtrauktimi arba gali būti kuriama kaip visuminė strategija, apimanti skirtingas finansinio švietimo dalis (angl. *holistic approach*).

Nepaisant tuo, kuris variantas yra pasirenkamas, nacionalinė strategija finansinio švietimo srityje turi derėti su kitomis strategijomis ir iniciatyvomis, skatinančiomis finansinę įtrauktį bei vartotojų finansinę apsaugą.

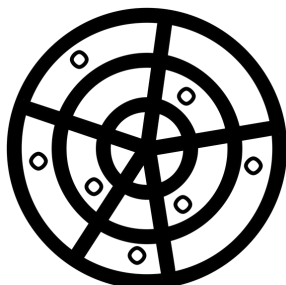
Kalbédama apie finansinio švietimo strategijas nacionaliniu lygmeniu OECD (2012) išryškino **keturis aukšto lygio principus** (angl. *high-level principles*), padedančius struktūruoti strategijų kūrimo ir įgyvendinimo procesus.

**Esamos situacijos
diagnozė**

**Valdymo planas ir
suinteresuotų šalių
vaidmenys bei atsakomybės**

**Nacionalinės
strategijos gairės**

**Efektyvus ir inovatyvus
finansinio švietimo
aprūpinimas**

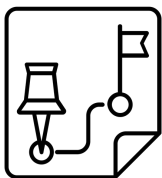
Šie principai užtikrina efektyvų ir nuoseklų strategijos kūrimo ir įgyvendinimo procesą, t.y. stiprina finansinio švietimo supratimą, sutelkia skirtingas suinteresuotas institucijas finansinio raštingumo srityje, leidžia identifikuoti lyderiaujančią instituciją, atsakingą už finansinio raštingumo strategijos koordinavimą, padeda sukurti gaires (angl. *roadmap*), kurios skirtos pasiekti išsikeltus bendrus tikslus per tam tikrą laiką, ir, galiausiai, padeda valdyti individualias programas, susijusias su finansiniu raštingumu.

4 finansinio raštingumo strategijos principų apžvalga

Esamos situacijos diagnozė kuriant finansinio raštingumo strategiją (angl. *developing a diagnosis to inform the national strategy*)

Idealiu atveju nacionalinės finansinio švietimo strategijos kūrimas turėtų apimti esamos situacijos įvertinimą, konsultacijas, komunikacijos procesus ir paruošiamuosius tyrimus. OECD (2012) siūlo, kad už strategijos rengimą turėtų būti atsakinga valstybinė ar viešojo sektoriaus institucija ar nacionalinis konsultacinis organas. Šis principas apima keturias dalis:

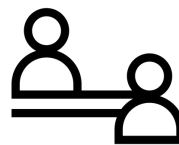
A

Situacijos analizė
ir esamų FŠ
iniciatyvų
vertinimas

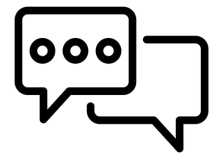
B

Populiacijos
poreikio analizė

C

Konsultacijos

D

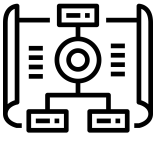
Supratimas ir
komunikacija

A – šios fazės metu siekiama **peržiūrėti egzistuojančias finansinio raštingumo iniciatyvas** viešajame/ NVO/ privačiame sektoriuose; **išanalizuoti esamus tyrimus ir literatūrą**, susijusią su FR; **įvertinti esamas užsienio praktikas**;

B – **gyventojų poreikių analizė finansinio raštingumo srityje**, kuri gali apimti vartotojų ar rinkos tyrimus, vartotojų skundus, finansinius ir ekonominius indikatorius ar kitus procesus.

C – **konsultacijos** tarp skirtingų suinteresuotų šalių finansinio raštingumo srityje.

D – paruošiamųjų strategijos darbų komunikavimas, strategijos kūrimo ir pasirašymo viešinimas.

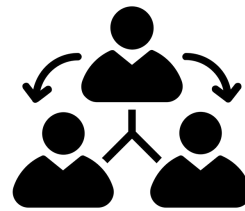

Valdymo planas ir pagrindinių suinteresuotų šalių vaidmenys nacionalinėje strategijoje (angl. *governance mechanism and the role of main stakeholders in the NS*):

Finansinio švietimo strategijos struktūra turi būti **pritaikyta prie nacionalinio konteksto bei turi pasižymėti lankstumu**. Strategijos kūrimo metu yra svarbu **išsigryninti valdymo mechanizmą bei lyderiaujančią instituciją** (ar jų grupę) ir tuo pačiu aiškiai apibrėžti konkrečių suinteresuotų šalių **vaidmenis ir atsakomybes**.

A
Lyderystė ir valdymo struktūra

B
Suinteresuotų šalių vaidmenys ir atsakomybės

A – nacionalinė strategija turi būti **kuriama ir stebima labiausiai patikimo ir nešališko vadovaujančio autoriteto** (angl. *leading authority*) ar **vadovaujamojo mechanizmo** (angl. *governing mechanism*).

Pačia bendriausia prasme strategijos valdymo struktūra priklauso nuo nacionalinio konteksto bei gali varijuoti, t.y. strategijos koordinavimu gali rūpintis tiek valdžios institucija, tiek naujais sukurtas darinys, kuris koordinuotų skirtingas institucijas. Naujas darinys gali būti įkurtas kaip: komitetas, taryba, platforma ar asociacija.

Bendrai vadovaujantis autoritetas (ar mechanizmas) turėtų būti pakankamai lankstus tiek strategijos kūrimo, tiek strategijos įgyvendinimo fazėse ir turėtų suteikti galimybę lyderiaujančiai institucijai ar komitetui įtraukti naujas suinteresuotas šalis tiek iš viešojo, tiek iš privataus ir NVO sektorių.

B – nacionalinė strategija turi apimti tarpsektorinį skirtingų suinteresuotų institucijų, kurios rūpinasi ir turi pakankamą finansinio raštingumo kompetenciją, koordinavimą. Skirtingų suinteresuotų šalių koordinavimo plane turėtų būti įtrauktos tos atsakomybės ir tie vaidmenys, kurie atitiktų jų ekspertines žinias, stiprybes, interesus ir resursus. Čia svarbūs keli aspektai:

Į nacionalinės strategijos įgyvendinimą turi būti įtrauktos **visos galimos valstybinės institucijos (įskaitant ministerijas)**, susijusios su finansiniu raštingumu, **Centrinis bankas, kitos viešosios nacionalinės, regioninės ar vietinės institucijos.**

Į NS įgyvendinimą turi būti įtraukti **privatus sektorius ir NVO.** Šios suinteresuotos šalys gali atlikti skirtingus vaidmenis, vis dėlto ypatingai privataus sektoriaus atveju svarbu stebėti ir įvertinti jų veiklą, kad nebūtų interesų konflikto. Privataus sektoriaus atveju taip pat svarbu užtikrinti, kad finansinio ugdymo programomis nebūtų siekiama specialių finansinių produktų marketingo. Į nacionalinės strategijos kūrimą ir įgyvendinimą gali būti įtrauktas tiek privatus, tiek NVO sektorius. Jų vaidmenys gali būti plataus pobūdžio: nuo įtraukimo į nacionalinės strategijos kūrimo procesą, iki finansinio švietimo veiklų įgyvendinimo, aprūpinimo medžiaga ar mokymais, paramos viešosioms veikloms ar iniciatyvoms.

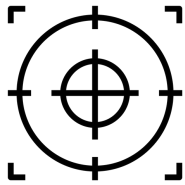

kitos įstaigos, kaip vartotojų asociacijos, iniciatyvos taip pat gali būti įtrauktos į nacionalinės strategijos įgyvendinimą. Taip pat gali būti remiamasi tarptautiniu bendradarbiavimu, įtraukiant OECD (ir INFE).

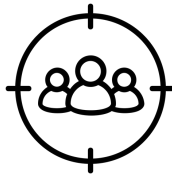

Nacionalinės strategijos gairės: prioritetai, tikslinės grupės, poveikio vertinimas ir resursai (angl. *roadmap of the national strategy*)

Nacionalinės strategijos gairės turi remtis veiklomis, kurios turėtų būti aktualios, pamatuojamos ir apribotos laike. **Šiam principui svarbūs keli dėmenys:**

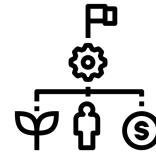
**Pagrindiniai
tikslai**
A

**Tikslinės
grupės**
B

**Metodai,
vertinantys
NS
įgyvendinim**
C

**Resursų
identifikavimas**
D

A – išsigryninami **pagrindiniai tikslai** (tiek trumpalaikiai, tiek ilgalaikiai tikslai) ir **prioritetai**.

B – apibrėžiama, **kokios pagrindinės tikslinės grupės**, į kurias yra orientuojamasi. Finansinis švietimas turėtų apimti veiklas nuo kuo ankstesnio amžiaus (rekomenduojama, kad finansinis švietimas būtų integruotas į bendrojo ugdymo programas),

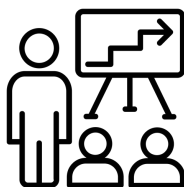
C – numatomi metodai, kurių pagalba būtų **vertinamas finansinio švietimo strategijos įgyvendinimas bei jos poveikis tikslinėms grupėms** (galima remtis OECD/INFE sukurta metodologija ar kt.),

D – resursų identifikavimas, t.y. idealiu atveju identifikuoti resursus, kurie būtų naudojami strategijos kūrimui, įgyvendinimui ir vertinimui.

Efektyvaus ir inovatyvaus finansinio švietimo aprūpinimo užtikrinimas (angl. *ensuring effective and innovative provision of financial education*)

Šis principas susideda iš dviejų pagrindinių dalių:

FR
**suaktualinimas
gyventojams**

**Stebimos ir vertinamos
įgyvendinamos
programos**

A – pateikiamos rekomendacijos/siūlymai apie tai, kaip skirtingoms gyventojų grupėms bus suaktualinamas, užtikrinamas ir prieinamas finansinis švietimas. Šiuo atveju svarbu naudoti metodus, kurie leistų plačiau visuomenei mokytis finansinio švietimo,

B – stebimos ir vertinamos įgyvendinamos finansinio švietimo programos, kurios įeina į nacionalinės strategijos rėmus. Šiuo atveju turėtų būti stebimos ir vertinamos įgyvendinamos finansinio švietimo programos, kurios susijusios su finansinio švietimo strategijos prioritetais.

OECD į šių keturių principų pritaikymą rengiant nacionalines strategijas žvelgia pakankamai lanksčiai. Šių principų taikymas rengiant ir įgyvendinant finansinio raštingumo strategiją nebūtinai turi eiti tokia seka, kaip jie buvo aprašyti. Skirtingi principai gali būti taikomi vienu metu, arba skirtingi principai kartas nuo karto gali būti vėl pritaikomi iš naujo. Bet kuriuo atveju principų taikymas neišvengiamai priklauso nuo valstybės konteksto. Žinoma, taip pat gali kisti finansinio raštingumo tikslai (nuo supratimo apie finansinio raštingumo stiprinimą iki saugių finansinių sprendimų priėmimo), tikslinių grupių pasirinkimas, ar suinteresuotų šalių įtraukimas. **Vis dėlto šie keturi principai yra laikomi kertiniais elementais, padedančiais įgyvendinti FR strategijas.**

2015 m. parengtoje išsamioje nacionalinėje finansinio raštingumo strategijų lyginamojoje analizėje (3) OECD/INFE identifikavo, kad šiuo metu **59** pasaulio valstybės kuria ir įgyvendina finansinio raštingumo strategijas remiantis OECD/INFE išskirtais aukšto lygio principais. OECD pažymėjo, kad pačia bendriausia prasme per pastaruosius penkerius metus (2011 m. buvo tik 26 šalys) valstybių skaičius finansinio švietimo nacionalinių strategijų įgyvendinimo srityje padvigubėjo. Analizuodama nacionalinių finansinio raštingumo principų įgyvendinimą, OECD išryškino, kad bene **didžiausias iššūkis, su kuriuo susiduria valdžios institucijos yra susijęs su tuo, kaip rasti būdus keisti populiacijos požiūrį ir elgesį, susijusį su finansais.**

3. Lyginamoji analizė atlikta su 110 valstybėmis, kurios įeina į OECD/INFE tinklą.

Finansinio švietimo situacija Lietuvoje

Finansinis švietimas nėra visiškai nauja sritis Lietuvos kontekste. Valstybiniu lygmeniu finansinio švietimo iniciatyvos pradėtos įgyvendinti **nuo 2012 metų**, pirmiausiai **Lietuvos banko** iniciatyva. Tais metais Lietuvos bankas sukūrė 2012-2016 metų **Finansinio švietimo koncepciją** (4), kurioje išryškino finansinio švietimo poreikį (5) ir būtinybę skirtingoms gyventojų grupėms: moksleiviams, jaunimui, suaugusiems, vyresnio amžiaus žmonėms. Įgyvendindamas finansinio švietimo koncepciją, Lietuvos bankas organizavo platų spektrą veiklų – nuo e-pamokų sukūrimo (2014-2016), vaikų finansinio švietimo savaitės (nuo 2013 m.) iki tarptautinio finansinio švietimo forumo (2015 m.) bei kūrybinių dirbtuvių mokytojams (2016 m.).

Prie Lietuvos banko įgyvendinamų veiklų palaipsniui buvo prijungtos kitos valstybinės institucijos, tarkime, **2013 m.** su LR Švietimo ir mokslo ministerija pasirašytas bendradarbiavimo dėl finansinio ir ekonominio mokinių švietimo susitarimas. Į Lietuvos banko organizuojamas veiklas įsitraukė ir NVO organizacijos, kaip Lietuvos jaunimo organizacijų taryba (6) (LIJOT).

Lietuvos bankas taip pat inicijavo tarptautinių OECD tyrimų atlikimą Lietuvoje: finansuoja tarptautinio penkiolikmečių tyrimo PISA tyrimo dalį finansinio raštingumo (7) srityje bei inicijuoja ir finansuoja OECD tarptautinį suaugusiųjų finansinio raštingumo kompetencijų tyrimą.

4. Nuoroda į Finansinio švietimo koncepciją:

https://www.lb.lt/uploads/documents/files/news/finansinio_svietimo_koncepcija.pdf.

5. Koncepcijoje (2012) išskirti trys esminiai veiksniai, kurie lemia finansinio švietimo būtinybę: naujų finansinių priemonių sudėtingumas, demografiniai pokyčiai ir nauja Europos finansų rinkos reguliavimo sistema (p. 9-10).

6. 2014 metais LIJOT taip pat išreiškė savo poziciją dėl moksleivių ir jaunų žmonių finansinio raštingumo skatinimo. Pozicija prieinama internetu: <http://www.lijot.lt/lt/dokumentai/pozicijos-ir-rezoliucijos/pozicijos/finish/19-pozicijos/559-pozicija-del-moksleivi-ir-jaun-zmoni-finansinio-rastingumo-skatinimo>. 2015 m. LIJOT prisidėjo prie Lietuvos banko organizuojamų „Pinigų bitė“ savaitės renginių jaunimui.

7. Penkiolikmečių finansinio raštingumo tyrimas PISA programoje yra pirmasis tarptautinis jaunuolių asmeninių finansų srities žinių ir įgūdžių tyrimas, kuris vykdomas OECD papildomai kartu su pagrindiniu PISA testavimu skaitymo, matematinio ir gamtamokslinio raštingumo srityse. Penkiolikmečių finansinis raštingumas testuojamas nuo 2012 metų (Tarptautinio penkiolikmečių tyrimo PISA finansinio raštingumo ataskaita, 2017). 2012 metais tarptautiniame PISA finansinio raštingumo testavime dalyvavo 18 valstybių, tarp kurių buvo šios ES šalys: Latvija, Estija, Lenkija, Belgija, Ispanija, Slovakija, Slovėnija, Prancūzija, Italija, Kroatija. Lietuva finansinio raštingumo testavime pirmą kartą dalyvavo 2015 metais. Lietuva taip pat planuoja dalyvauti tarptautiniame PISA tyrimo finansinio raštingumo vertinime 2021 metais.

Dėmesys finansiniam švietimui ypatingai suaktyvėjo OECD paskelbus 2015 metais tarptautinių tyrimų rezultatus suaugusiųjų ir jaunimo srityse, kuriuose dalyvavo ir Lietuva. OECD (2017), atlikusi suaugusiųjų finansinio raštingumo kompetencijų tyrimą (angl. *OECD/INFE International Survey of Adult Financial Literacy Competences*), bendrai konstatuoja žemą suaugusiųjų finansinio raštingumo lygį ir rekomenduoja finansinį raštingumą pradėti kuo ankstesniame amžiuje. Suaugusiųjų finansinio raštingumo vidurkis iš galimų 21 taškų siekė 13.2 taško, tarp OECD šalių – 13.7 taško, Lietuva – 13.5 taško (8).

2015 m. organizuotame tarptautiniame penkiolikmečių tyrime PISA vidutinis dešimties OECD šalių rezultatas yra 489 taškai. Lietuvos rezultatų vidurkis PISA finansinio raštingumo tyrime yra 449 taškai. Tai mažiau nei OECD šalių vidurkis. Bazinio finansinio raštingumo lygmens nepasiekė 31,5 proc. tyrime dalyvavusių Lietuvos penkiolikmečių (Tarptautinio penkiolikmečių tyrimo PISA finansinio raštingumo ataskaita, 2017).

Šiuo metu Lietuvoje veikia skirtingos valstybinės, privačios ir nevyriausybinės organizacijos, dirbančios ties skirtingų gyventojų grupių finansinio raštingumo stiprinimu. Už finansinio švietimo stiprinimą yra atsakingos dvi ministerijos – **Švietimo ir mokslo ministerija ir Finansų ministerija** bei joms pavaldžios įstaigos. Švietimo ir mokslo ministerijos atveju – **Ugdymo plėtotės centras ir Nacionalinis egzaminų centras**. Finansų ministerijos atveju – **Valstybinė mokesčių inspekcija**. Į finansinio švietimo stiprinimą taip pat įsitraukė **Valstybinė socialinio draudimo fondo valdyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (SoDra)**, kuri įgyvendina tęstinį projektą „Nepamiršk parašiuoto“, skirtą stiprinti jaunimo žinias socialinio draudimo sistemoje, laiku sužinoti ir įvertinti neoficialaus darbo pavojus, pasidomėti socialinėmis garantijomis (9). Ties finansiniu švietimu taip pat dirba **Lietuvos bankas**.

8. Atlikto suaugusiųjų finansinio švietimo kompetencijų tyrimo ataskaita anglų kalba: <http://www.oecd.org/daf/fin/financial-education/OECD-INFE-International-Survey-of-Adult-Financial-Literacy-Competencies.pdf>

9. Išsami informacija ir medžiaga apie projektą „Nepamiršk parašiuoto“ pateikta SoDros tinklalapyje skiltyje ŠVIETIMAS: <http://www.sodra.lt/lt/situacijos/svietimas>.

Paskutiniais metais prie finansinio švietimo veiklų aktyviau prisijungia ir Lietuvos universitetai. Pavyzdžiui, įgyvendinama projektą „Nepamiršk parašiuo“ SoDra bendradarbiauja su **Kauno technologijos universitetu** (10). 2017 m. **ISM Vadybos ir ekonomikos universitetas, kartu su Nacionaline moksleivių akademija**, organizavo *pirmąją ekonomikos olimpiadą*. 2017 ir 2018 metais **Gedimino technikos universitetas**, kartu su partneriais organizavo *finansų olimpiadą* 9-12 klasių mokiniams. Taip pat pastarasis universitetas rengia ekonomikos mokytojų kvalifikacijos kėlimo kursus.

2018 m. Lietuvos laisvosios rinkos instituto iniciatyva organizuotas pirmasis **Nacionalinis ekonomikos egzaminas**. Į egzamino užduočių rengimą buvo įtraukta nemaža dalis Lietuvos universitetų (11) – Vilniaus universitetas, Vytauto Didžiojo universitetas, Vilniaus Gedimino technikos universitetas, Mykolo Romerio universitetas ir Kauno technologijos universitetas ir ISM Vadybos ir ekonomikos universitetai. Į ekonomikos egzamino užduočių rengimą taip pat įsitraukė Lietuvos bankas ir ekonomikos mokytojai.

Privataus sektoriaus lygmenyje ties finansiniu švietimu aktyviai veikia **Lietuvos laisvosios rinkos institutas**, kuris apima platų spektrą veiklų. Lietuvos laisvosios rinkos institute įkurtas *Švietimo centras* organizuoja ekspertų paskaitas jaunimui universitetuose, kolegijose ir mokyklose, rengia mokytojams kūrybines dirbtuves, parengė Ekonomikos vadovėlį (12) ir pradeda vienerių metų trukmės socialinio sąmoningumo programą (13). Rengdamas pastarąją programą Lietuvos laisvosios rinkos institutas bendradarbiavo su Lietuvos edukologijos universitetu.

10. Kartu su Kauno technologijos universiteto parengta ir patvirtinta programa „Jaunimo pilietiškumo ir socialinės atsakomybės ugdymas“, skirta perteikti žinias apie valstybinį socialinį draudimą mokiniams.

11. Pirmajam nacionaliniam ekonomikos egzaminui užduotis rengė Lietuvos laisvosios rinkos institutas. Vilniaus universiteto Ekonomikos fakultetas, Vytauto Didžiojo universiteto Ekonomikos ir vadybos fakultetas, Vilniaus Gedimino technikos universiteto Verslo vadybos fakultetas, Mykolo Romerio universiteto Ekonomikos ir vadybos fakultetas, Kauno technologijos universiteto Ekonomikos ir verslo fakultetas, ISM Vadybos ir ekonomikos universitetas, Lietuvos Junior Achievement ir ekonomikos mokytojai Edmundas Kvederis, Donatas Vasiliauskas, Modestas Raudonis.

12. Ekonomikos vadovėlio internetinis puslapis: <http://www.ekonomikosvadovelis.lt/>.

13. Kaip ugdyti socialiai atsakingą pilietį gairės: <https://www.llri.lt/wp-content/uploads/2017/02/kaip-ugdyti-socialiai-samoninga-moksleivi.pdf>.

14. Šaltinis Swedbank Finansų laboratorijos internetinis puslapis: <https://ziniuterasa.swedbank.lt/finansu-laboratorija>.

Ties finansiniu švietimu taip pat dirba privatūs bankai. Tarkime, **Swedbank** nuo 2009 m. yra įkūręs *Finansų institutą*, kurio pagrindinis tikslas – prisidėti prie gyventojų finansinio raštingumo ir verslumo įgūdžių ugdymo. Daugiau nei aštuonerius metus **Swedbank** dirba su finansinio raštingumo ugdymu ir 2018 m. kovą įkūrė vaikų bei jaunimo finansinei edukacijai skirtą specialią erdvę – *Finansų laboratoriją* (14). **SEB bankas** taip pat dirba ties finansinio raštingumo tema ir nebe pirmus metus įsitraukia į kitų institucijų organizuojamas veiklas vaikų ir jaunimo finansinio švietimo srityje (15). Šis bankas taip pat inicijuoja individualias veiklas jaunimo finansinio švietimo srityje. Pavyzdžiui, 2017 m. atliko jaunimo tyrimą susijusį su pajamų ir išlaidų planavimu ir sukūrė programą jaunimui „*Pirmi žingsniai*“ (16). 2018 m. rudenį startavo komunikacinė kampanija socialinėse medijose jaunimui kaip valdyti savo finansus (17).

Nevyriausybiniame sektoriuje ties finansiniu raštingumu aktyviai dirba **Lietuvos Junior Achievement**, kuris siūlo skirtingas programas mokykloms dirbti su finansinio raštingumo tema tiek pamokų metu, tiek neformaliojo švietimo srityje, tarkime, mokomosios mokinių bendrovės. Lietuvos Junior Achievement plečia mokinių grupes ir parengė 3 pamokų modulius, stiprinančius finansinį raštingumą ir verslumą, 5-8 klasių mokiniams.

15. Tarkime, 2015 m. Vaikų finansinio švietimo savaitės metu SEB bankas vyresniųjų klasių mokiniams inicijavo finansinio raštingumo pamoką-žaidimą „Piniginčių klasė“ (<https://www.seb.lt/naujienos/2015-03-18/seb-banko-finansinio-rastingumo-pamokose-pusanthro-tukstancio-vaiku>). Nuo 2017 m. SEB bankas pasirašė bendradarbiavimo sutartį su viešąja įstaiga Lietuvos Junior Achievement. Kas dvejus metus bankas teiks finansinę bei ekspertinę paramą. Ši parama bus skirta vyresniųjų klasių Lietuvos moksleivių finansinio raštingumo ir verslumo ugdymo programų įgyvendinimui (<https://www.seb.lt/naujienos/2017-07-03/seb-bankas-isitraukia-i-lietuvos-junior-achievement-vaiku-verslumo-ugdymo>).

16. SEB internetinė paskyra jaunimui „Pirmi žingsniai“: <https://www.seb.lt/jaunimui/apie-programa>.

17. Instagram SEB.lietuvoje IGTV filmukai (filmukai dedami kasdien, startavo 2018 m. rugsėjį): <https://www.instagram.com/seb.lietuvoje/>

Igyvendinamų veiklų FR srityje apibendrinimas

- Didžioji dalis institucijų savo FR veiklomis orientuojasi į **9-12 klasių mokinius arba šių klasių mokytojus**. Gerokai mažiau veiklų mokyklose pasiekia mokinius iki 15 metų.
- **Lietuvos Junior Achievement** turi tarptautines finansinio švietimo programas ir mokomąją medžiagą 1-12 klasėms, kurias būtų galima adaptuoti Lietuvos kontekstui. Šiuo metu programų parengimui reikalingi papildomi finansiniai ir žmogiškieji resursai.
- **Suaugusiųjų finansinis švietimas labiau pasižymi aktyviomis tęstinėmis trumpalaikėmis veiklomis:** konsultacijomis, paskaitomis, klausimų atsakymų sesijomis, atvirų durų dienomis.
- **Yra potencialo Komiteate atstovaujančių ir išorinių institucijų bendradarbiavimui įgyvendinant ilgalaikes finansinio švietimo priemones:**
 - temos yra glaudžiai susijusios ir papildo viena kitą (pvz. SoDra ir VMI);
 - vienos institucijos turi kompetencijų, kurių kitoms trūksta įgyvendinti norimas veiklas. Pavyzdžiui, ŠMM FR temų įtraukimui į bendrąsias ugdymo programas galėtų atsirasti konsultacijos su ekspertais iš institucijų, galinčių teikti ekspertizę (LB, FinMin, VMI, SoDra);
 - idėjų panašumai ateities veikloms (pvz.: LBA ir UPC mokymai/dirbtuvės mokytojoms(-ams) pasitelkiant LJA, LLRI)
- **Nuo 2017m. išryškėjo daugiau partnerių veikiančių FR srityje**, kurias būtų galima įtraukti į tolimesnes veiklas (ISM, Lietuvos moksleivių sąjunga, VGTU, KTU).
- Pastebima tendencija, kad kasmet organizuojamos veiklos yra trumpalaikės, t.y. konkrečios veiklos su ta pačia tiksline grupe trunka nuo kelių dienų iki poros mėnesių. VMI, LB, LBA, UPC, FinMin organizuoja tęstines trumpalaikes švietėjiškas mokinių ir/ar suaugusiųjų veiklas. Tęstines ilgalaikes veiklas, skirtas vienai tikslinei grupei ir truncančias ilgiau nei porą mėnesių nuosekliai vykdo SoDra, LJA ir LLRI.
- Šiuo metu yra **sukurta įvairių internetinių resursų**, kuriais galima naudotis (kaip medžiaga pamokoms, edukaciniai filmukai, žaidimai, skaičiuoklės ir t.t.). Taip pat yra resursų, kurie gali būti nesudėtingai adaptuoti Lietuvos kontekstui, ypatingai vaikų ir jaunimo grupėms. Pavyzdžiui, LJA turimi įvairūs filmukai, žaidimai, medžiaga anglų kalba.

Institucijų veiklos

Tęstinės
veiklos

Trumpalaikės
veiklos

Resursai

Idėjos
veikloms

Bendradarbiavimas

Švietimo ir mokslo ministerija (ŠMM)

ŠMM į FR veiklas įsitraukė nuo 2013. Nuo 2017 m. ŠMM koordinuoja FR Komiteto veiklas.

Tikslinės grupės: mokiniai ir mokytojai.

Koordinuoja Tarptautinio penkiolikmečių PISA tyrimo finansinio raštingumo dalį.

FR temų įtraukimas į atnaujinamas bendrąsias ugdymo programas, neformaliojo ugdymo modelių finansinio raštingumo ir mokesčių temomis sukūrimas, pedagogų kvalifikacijos tobulinimas.

Visuomenės finansinio raštingumo 2017-2021 plano vykdymo ataskaitos.

Pagalba pasiekiant mokyklas SoDra ir kitoms institucijoms įgyvendinant veiklas.

Ugdymo plėtotės centras (UPC)

UPC FR tema pradėjo veikti nuo 2017 m. ir orientuojasi į pedagogų kvalifikacijos kėlimą bei reikiamos informacijos sklaidą šiai grupei.

Tikslinės grupės: mokytojai ir neformaliojo švietimo specialistai.

Kvalifikacijos kėlimo mokymai, mokytojų FR kompetencijų stiprinimas.

Ugdymo sodo platforma

Mokytojo tv

Finansinio ir mokesčių raštingumo moduliai. Metodinės rekomendacijos

Tobulinti pedagogų kvalifikacijos kėlimo mokymus.

Su skirtingomis institucijomis dėl mokytojų kvalifikacijos kėlimo mokymų (LB, SoDra, VMI, LJA, LLRI).

Nacionalinis egzaminų centras (NEC)

NEC tikrina mokinių FR lygį vykdydami tarptautinius bei nacionalinius testus, patikrinimus bei egzaminų metu.

Tikslinė grupė: mokiniai.

Nuo 2015 m. vykdo OECD penkiolikmečių finansinio raštingumo tyrimą **PISA**.

Kuria ir įtraukia finansinio raštingumo užduotis į: Pagrindinių ugdymo pasiekimų patikrinimą, Brandos egzaminus, Nacionalinius mokinių pasiekimų patikrinimus, Nacionalinį matematinio ir gamtamokslinio raštingumo konkursą.

Finansų ministerija (FinMin)

Ministerija orientuojasi į finansus valstybės lygmeniu. Finansinio raštingumo temos apima makro lygmenį, pvz. valstybės biudžetas, makro prognozės ir kt.

Tikslinės grupės: mokiniai ir suaugusieji.

Biudžeto skiltis svetainėje.

Kuriamas *Piliečio biudžetas* - informacinė medžiaga apie valstybės biudžetą su infografikais. Planuojama jį viešinti, kurti papildomą medžiagą (filmukus ir pan.).

2018 m. atliktas šalies gyventojų nuomonės tyrimas dėl mokesčių mokėjimo Lietuvoje.

Paskaitos vyresnių klasių moksleiviams. Norima kurti susitikimų ciklus moksleiviams.

Paskaitos studentams ir diskusijos apie makro prognozes.

Biudžetas glaustai (ruošiamas).

Galimos skirtingų ekspertų konsultacijos finansinio raštingumo srityje.

Valstybinė mokesčių inspekcija (VMI)

VMI vykdomos finansinio raštingumo stiprinimo veiklos yra orientuotos į mokesčius ir su jais susijusiomis temomis.

Tikslinės grupės: mokiniai ir suaugusieji.

Vykdomi mokesčių mokėtojų sąmoningumo, elgsenos tyrimai.

Įgyvendinama mokesčių mokėtojų sąmoningumo ugdymo strategija.

Mokyklų lankymas ir vedamos paskaitos apie mokesčių mokėjimą mokiniams.

Kasmetinė viktorina mokiniams apie mokesčius 9-12 klasių mokiniams.

VMI atvirų durų dienos.

Mokesčių skaičiuoklės

Ekspertų konsultacijos formuojant finansinio švietimo turinį mokiniams ir suaugusiems

Suaugusiųjų FR srityje bendradarbiaujama su SoDra.

Lietuvos bankas (LB)

2012 m. LB sukūrė Finansinio švietimo koncepciją remiantis OECD rekomendacijomis. 2012-2016 m. veikė FR poskyris, kuris buvo atsakingas už FR stiprinimą. Kuriant 2017-2021 metų finansinio švietimo planą Lietuvos bankas prisiėmė atsakomybę už suaugusiųjų žmonių finansinio raštingumo stiprinimo veiklų įgyvendinimą.

Tikslinės grupės: mokiniai ir suaugusieji.

Asmeninių finansų valdymo paskaitos suaugusiems.

Interaktyvi paroda ir edukacinės programos *Pinigų muziejuje*. Kiekvieną trečią mėnesio trečiadienį vyksta atviros paskaitos

Finansuoja OECD atliekamus suaugusiųjų ir jaunimo finansinio raštingumo tyrimus.

Inicijuoja ir viešina kasmetinę vaikų finansinio švietimo savaitę.

Kas du metus dalyvauja arba rengia Baltijos finansinio švietimo forumą- kuriame dalijimasi gerąja patirtimi.

Kasmet prisijungia prie pasaulinės iniciatyvos "Tarptautinė investuotojų švietimo savaitė" - edukacija neprofesionaliems investuotojams.

"Facebook" transliacijos, kurių metu žmonės gali gauti atsakymus į konkrečiai jiems rūpimus klausimus tiesiogiai.

Pinigų bitė - informacinio pobūdžio videofilmai, edukacinės tiesioginės laidos socialiniuose tinkluose

Informacija apie **gyvybės draudimą** ir **būsto paskolą** bei ruošiama informacija apie kitas finansines paslaugas.

Ekspertų konsultacijos rengiant finansinio švietimo turinį.

Projektas skatinantis mokyklas suteikti galimybę valgyklose atsiskaiyti tiek grynaisiais, tiek negrynaisiais pinigais (el.mokėjimo būdai).

Dalyvauja UPC organizuojamose mokymuose ir projektuose, veda paskaitas.

Trečiojo amžiaus universitete specialistai rengia paskaitas.

Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba (SoDra)

SoDros FR stiprinimo veiklos prasidėjo 2016 m. Tai metais buvo lankomos mokyklos ir mokiniams vedamos paskaitos kartu su VMI. Nuo 2017 m. SoDra nusprendė dirbti su mokytojais ir tokiu būdu stiprinti jaunimo žinias apie socialinį draudimą, darbo pavojus ir socialines garantijas.

Tikslinės grupės: mokiniai ir mokytojai, dirbantieji, darbdaviai.

Projektas „Nepamiršk parašiuo“ .

Paskaitos ir kita šviečiamoji veikla (pvz. verlsui, buhalterijų asociacijai).

Kasmetinės protų kovos „Nepamiršk parašiuo“ 9-12 klasių mokiniams.

„Nepamiršk parašiuo“ leidinys mokytojoms (-ams), skaidrės pamokai

Edukaciniai filmukai

Infografikai

Skaičiuoklės

Glaudžiai bendradarbiauja su gimnazijomis Vilniuje ir regionuose.

Suaugusiųjų FR srityje bendradarbiauja su VMI.

Pasiekti mokytojus padeda ŠMM.

Su LJA projekte „Nepamiršk parašiuo“

Su Kauno technologijų universitetu sukūrė projekto „Nepamiršk parašiuo“ mokomąją medžiagą.

Su Lietuvos moksleivių sąjunga (pvz. atliekama apklausa).

Lietuvos bankų asociacija (LBA)

LBA aktualina FR temą viešojoje erdvėje bei užsiima visuomenės informavimu finansinio švietimo klausimais. 2017 m. LBA įsitraukė į finansinio švietimo koordinacinio komiteto veiklą.

Tikslinės grupės: mokiniai ir suaugusieji.

Nuolatinė komunikacija žiniasklaidoje FR tematika.

Nuo 2018 m. Europos pinigų viktorina „**European money quiz**“ 13-15 metų moksleiviams.

Reguliarūs mokymai mokytojoms (-ams) su specialistais ir praktinėmis dirbtuvėmis.

Iniciatyvos skirtingų bankų skyriuose.

Projektai sutelkus kelis paslaugų teikėjus.

Pasiekti suaugusiuosius bendradarbiaujant su bibliotekų iniciatyvomis (Langas į ateitį).

Bendradarbiaujama su LJA pasiekti ekonomikos mokytojus.

Lietuvos Junior Achievement (LJA)

LJA kuria ir diegia programas mokyklose. Šiuo metu į LJA veiklas yra įsitraukę apie 300 mokyklų. Mokytojai dalyvauti LJA veiklose gali pasinaudojus kvalifikacijos krepšeliu.

Tikslinės grupės: mokytojai ir mokiniai.

Mokomųjų bendrovių projektai 9-12 klasių mokiniams.

Verslumo vasaros stovyklos mokiniams.

3 skirtingos programos 5-8 klasių mokiniams po 6-7 pamokas: A) *Pasaulinė rinka* B) *Tai mano ateitis* C) *Tai mano verslas*.

Šiuo metu norima paleisti asmeninių finansų programą, skirtą 9-12 klasių mokiniams ir tam yra ieškoma finansinių resursų.

Ekonomikos ir verslo vadovėlis 11-12 klasių mokiniams.

Sukurtos įvairios mokymų programos.

Adaptuoti finansinio raštingumo medžiagą (pvz. edukacinius žaidimus ir pan.) vaikams nuo 4 iki 16 m. Šiuo metu LJA trūksta resursų adaptavimui.

Su SoDra projekte „Nepamiršk parašiuo“.

Dalyvauja UPC mokymuose.

Padedą LBA pasiekti ekonomikos mokytojus dėl „European money quiz“.

Lietuvos laisvosios rinkos institutas (LLRI)

Finansiniu švietimu LLRI užsiima nuo 2012 metų, kai buvo įkurtas švietimo centras. LLRI yra orientuoti į ekonomiką, kertinius ekonomikos reiškinius.

Tikslinės grupės: mokiniai, mokytojai ir visuomenė.

Parengta **integruoto ugdymo programa** 9-12 klasėms etikos, pilietinio ugdymo ir ekonomikos mokytojoms(-ams). Vykdomas pilotinis etapas 15 mokyklų.

Nuolat atnaujinamos užduotys ir naujienos ekonomikos pamokoms.

Kasmetinis **Nacionalinis ekonomikos egzaminas** atviras visiems Lietuvos piliečiams.

Kasmetinė socialinio sąmoningumo ugdymo konferencija mokytojams.

Ekonomikos vadovėlis iš kurių mokosi 78% mokinių.

Mokytojų knyga

Mokesčių skaičiuoklė

Vasaros stovykla mokytojoms (-ams) finansinio švietimo srityje.

Mokytojų kvalifikacijos kėlimas.

Kontrolinis klausimas nacionaliniame ekonomikos egzamine sekti FR progresą.

ISM ir VGTU paruošdami uždavinius ekonomikos ir finansų olimpiadoms.

Visų universitetų ir kolegijų ekonomikos fakultetais, LB, FinMin, LJA, LBA dėl Nacionalinio ekonomikos egzamino.

LJA dėl ekonomikos mokytojų perkvalifikavimo ir UPC dėl mokytojų kvalifikacijos kėlimo.

LEU dėl integruoto socialinio ugdymo projekto metodologinio pagrindimo.

Miestų, rajonų mokytojų kvalifikacijos centrai - bendradarbiavimas dėl kvalifikacijos tobulinimo seminarų.

Institucijų veiklos 2017 m.

Tęstinės veiklos:

Mokymai, seminarai,
konferencijos
mokytojams **LJA**

Tęstiniai seminarai
mokesčių mokėtojams ir
naujai verslą pradėjusiems
ar ketinantiems pradėti
asmenims **VMI**

Tęstinio **i.MAMC** tyrimo
pradžia **VMI su VU**

Matematikos, PUPP ir
Brandos egzaminai **NEC**
Mokytojų apmokymai
„Nepamiršk parašiuo" **SoDra**

Mokytojų apmokymai
„Nepamiršk parašiuo" **SoDra**
Verslumo stovykla
mokiniam **LJA**

Protų kovos mokiniam
„Nepamiršk parašiuo" **SoDra**

„Tarptautinė investuotojų
švietimo savaitė" **LB**

Kūrybinės dirbtuvės
mokytojams „Finansinis
raštingumas neformaliajame
ir formaliajame ugdyme" **UPC**

Paskaitos mokiniam apie
viešuosius finansus **FinMin**

Parengta metodinė medžiaga
neformaliajame ugdyme **UPC**

SAUSIS

Startuoja bandomasis
projektas „Nepamiršk
parašiuo" **SoDra**

KOVAS

Vaikų finansinio švietimo
savaitė **LB**

Europos pinigų savaitė
LBA

GEGUŽĖ

LIEPA

RUGSĖJIS

LAPKRITIS

Kvalifikacijos tobulinimo FR
mokymai mokytojams **UPC**

Paroda „Mokykla" **diskusija**
FR tema **UPC**

Protų kovos „Nepamiršk
parašiuo" baigiamasis
renginys **SoDra**

Mokesčių mokėtojų
sąmoningumo ir šešėlinės
ekonomikos lygio vertinimo
tyrimas **VMI**

*Oranžine spalva pažymėtos vienkartinės veiklos, kurių
neplanuojama kartoti kitais metais.

Institucijų veiklos 2018 m.

Tęstinės veiklos:

Mokymai, seminarai, konferencijos mokytojams **LJA**

Tęstiniai seminarai mokesčių mokėtojams ir naujai verslą pradėjusiems ar ketinantiems pradėti asmenims **VMI**

"Tarptautinė investuotojų švietimo savaitė" **LB**

VASARIS

BALANDIS

Kvalifikacijos tobulinimo FR mokymai mokytojams I sesija **UPC**

BIRŽELIS

Kvalifikacijos tobulinimo FR mokymai mokytojams II sesija **UPC**

Matematikos PUPP ir Brandos egzaminai **NEC**

RUGPJŪTIS

SPALIS

Viktorina apie mokesčius mokiniams „Mokesčiai sugrįžta kiekvienam“ **VMI**

Protų kovos „Nepamiršk parašiuo“ **SoDra**

GRUODIS

Mokesčių mokėtojų ir sąmoningumo tyrimas **VMI**
Nacionalinis matematinio ir gamtamokslinio raštingumo konkursas **NEC**

SAUSIS

Aplankyta 100 mokyklų ir prarastos paskaitos apie mokesčius mokiniams **VMI**

KOVAS

Vaikų finansinio švietimo savaitė **Lietuvos bankas**

Europos pinigų savaitė **LBA**

Nacionalinis ekonomikos egzaminas **LLRI**

„European money quiz“ **LBA ir LJA**

GEGUŽĖ

Socialinio sąmoningumo ugdymo konferencija mokytojams **LLRI**

LIEPA

RUGSĖJIS

Mokymai mokytojams „Nepamiršk parašiuo“ **SoDra**

LAPKRITIS

Kvalifikacijos tobulinimo FR mokymai mokytojams **UPC**

Parodoje „Mokykla“ FR diskusija **LB ir LBA**

Planuojamos veiklos 2019 m.

Tęstinės veiklos:

Bendryjų programų atnaujinimas įtraukiant FR **ŠMM** ir **UPC**

„Nepamiršk parašiuoto“ veiklos **SoDra**

Mokymai, seminarai, konferencijos mokytojams **LJA**

Mokesčių mokėtojų sąmoningumo ir šešėlinės ekonomikos lygio vertinimo tyrimas **VMI**

"Tarptautinė investuotojų švietimo savaitė" **LB**

Ekonomikos, pilietiškumo, etikos mokytojų mokymai 5 miestuose **LLRI**

Matematikos PUPP ir Brandos egzaminai **NEC**

Tęstinio **i.MAMC** tyrimo pabaiga **VMI su VU**

Protų kovos „Nepamiršk parašiuoto“ **SoDra**

Mokesčių mokėtojų sąmoningumo ir šešėlinės ekonomikos lygio vertinimo tyrimas **VMI**

SAUSIS

Integruotos ugdymo programos „Pilietytis per 31 valandą“ 9-12 klasėms paleidimas **LLRI**

VASARIS

Gyventojų FR lygio tyrimas **LBA**

KOVAS

Vaikų finansinio švietimo savaitė **Lietuvos bankas**
Europos pinigų savaitė **LBA**

Nacionalinis ekonomikos egzaminas **LRI**

„European money quiz“ **LBA ir LJA**

BALANDIS

GEGUŽĖ

Socialinio sąmoningumo ugdymo konferencija mokytojams **LLRI**

BIRŽELIS

LIEPA

RUGPJŪTIS

RUGSĖJIS

SPALIS

LAPKRITIS

Paroda „Mokykla“ **UPC**

GRUODIS

Laiko juostos apibendrinimas

Laiko juostoje yra pavaizduotos finansinio raštingumo stiprinimo veiklos 2017-2018 m. bei planuojamos veiklos 2019 m. **Šiuo metu įgyvendinamos veiklos finansinio raštingumo srityje nėra paskirstytos tolygiai per metus.** Lyginant veiklų išsidėstymą laiko prasme, galima pastebėti tendenciją, kad viena dalis mėnesių (pvz. kovas ir spalį) yra pilni veiklų lyginant su kitais mėnesiais (pvz. sausis, vasaris, gegužė ar gruodis).

Pasitaiko veiklų dubliavimas tarp skirtingų institucijų tuo pačiu metu.

Pavyzdžiui, vaikų finansinio raštingumo savaitė ir Europos pinigų savaitė, VMI ir FinMin paskaitos mokiniams ir jaunimui.

Per pastaruosius keleris metus aktyvėja tęstinių ilgalaikių veiklų, skirtų

mokiniams, organizavimas. Pavyzdžiui, SoDros vykdomo projekto „Nepamiršk parašiuo“ pilotinis etapas buvo pradėtas 2017 m. sausio mėnesį ir tęsėsi iki gruodžio mėnesio. Po sėkmingo pilotinio etapo buvo nuspręsta projektą tęsti išplečiant jį į visas Lietuvos gimnazijas (vėliau planuojama plėsti į progimnazijas).

LJA ir LLRI taip pat vykdo tęstines veiklas visų mokslo metų bėgyje. Abi institucijos yra sukūrusias programas mokykloms, kurias nuolat adaptuoja į ugdymo turinį, šias programas palaiko, atnaujina ir plečia.

OECD (2015) finansinio raštingumo temos: institucinis turinio formavimas

	Finansų ministerija	Lietuvos bankas	Lietuvos banko asociacija	SoDra	Valstybinė mokesčių inspekcija	Laisvosios rinkos institutas	Lietuvos Junio Achievement
Pinigai ir transakcijos							
Pinigai ir atlygis		+	+			+	+
Mokėjimai, pirkimai, kainos	+	+	+			+	+
Sąskaitos ir transakcijos		+	+				+
Užsienio valiutos	+	+	+			+	+
Finansų planavimas ir valdymas							
Biudžetas; įplaukų ir išplaukų valdymas			+	+		+	+
Taupymas		+	+			+	+
Ilgalaikis planavimas		+	+	+	+	+	+
Kreditas		+	+				+
Rizikos ir atlygis (risk and reward)							
Vertės kitimas			+			+	+
Rizikų identifikavimas		+	+				+
Finansinė sauga ir draudimas		+	+	+			+
Rizikos ir atlygio balansavimas		+	+			+	+
Finansinis laukas (financial landscape)							
Reguliacijos ir vartotojų apsauga	+	+					+
Švietimas, informacija ir patarimai			+	+			+
Teisės ir pareigos					+		+
Finansinių paslaugų teikėjai		+	+	+			+
Sukčiai ir sukčiavimas		+	+				+
Mokesčiai, viešosios išlaidos, išoriniai veiksniai	+	+			+	+	+
Finansinių pasirinkimų įtaka sau, visuomenei ir aplinkai	+	+		+	+	+	+

* Šiame puslapyje įterptos interaktyvios nuorodos. Paspaudus užrašus atsidarys jų internetiniai puslapiai.

Programos

Integruota programa pilietinio ugdymo, etikos ir ekonomikos pamokose

Socialinio draudimo programa

Mokomosios mokinių bendrovės

Pamokų programos 5-8 klasių mokiniams

Konkursai

Nacionalinis ekonomikos egzaminas

Ekonomikos olimpiada

Europos pinigų viktorina

Finansų olimpiada

Mokesčių viktorina

Socialinio draudimo protų kovos

Ekskursijos

Pinigų muziejus

Finansų laboratorija

Elektroniniai resursai

Filmukai ir e-pamokos apie asmeninius finansus

Žaidimas apie pinigus pradinių klasių moksleiviams

Mokesčių skaičiuoklės

Ekonomikos mokytojo knyga

Socialinio draudimo filmukai

Socialinio draudimo skaičiuoklės

Mokymai, konferencijos, stovyklos

UPC mokytojų FR kvalifikacijos kėlimas

Sąmoningumo ugdymo konferencija mokytojams

Verslumo stovykla mokiniams

Visuomenės finansinio švietimo 2017-2021 m. plano įgyvendinimas: pirmųjų metų analizė

2017 m. siekiant pagerinti Lietuvos gyventojų finansinį ir mokesčių raštingumą penkios valstybinės institucijos, Finansų ministerija kartu su Švietimo ir mokslo ministerija, Sodra ir Lietuvos banku, susitarė iki 2021 metų įgyvendinti visuomenės finansinio švietimo planą (toliau – Planas). Planas buvo parengtas LR Finansų ministerijos iniciatyva (18).

Pagrindinis šio plano strateginis tikslas – pagerinti Lietuvos gyventojų finansinį ir mokesčių raštingumą. Tam pasiekti buvo išsikelti 3 prioritetai, apimantys skirtingas Lietuvos gyventojų grupes. **Pirmasis prioritetas** skirtas padidinti vaikų finansinį ir mokesčių raštingumą įtraukiant finansinį raštingumą į formaliojo ugdymo programas bei koordinuojant neformaliojo ugdymo programas. **Antrasis prioritetas** siekia pagilinti suaugusių gyventojų finansines žinias ir pagerinti finansinę elgseną, skatinant kaupti ateičiai ir racionaliai naudoti finansinius produktus ir paslaugas. **Trečiuoju prioritetu** norima padidinti suaugusių gyventojų supratimą apie mokamų mokesčių naudą.

2017 m. Parengtame Plane apibrėžiama esama situacija Lietuvoje finansinio raštingumo srityje bei remiantis atliktais tyrimais nacionaliniu (kaip Lietuvos banko namų ūkio apklausos, Valstybės mokesčių inspekcijos ir Sodros atliekamos apklausos) ir tarptautiniu mastu (2015 m. OECD suaugusiųjų finansinio raštingumo ir tarptautinio penkiolikmečių PISA tyrimai). Plano pasirašymas viešintas visuomenei (LR Vyriausybės, Lietuvos banko internetiniai puslapiai).

Sukurto Plano vykdymui užtikrinti 2017 m. buvo įsteigtas **Visuomenės finansinio švietimo koordinacinis komitetas**, kurio veiklą koordinuoja *Švietimo ir mokslo ministerija*. Į finansinio švietimo koordinacinį komitetą įeina *Švietimo ir mokslo ministerijos, Finansų ministerijos, Valstybinės mokesčių inspekcijos, Sodros ir Lietuvos banko* atstovai. Į Plano koordinacinį komitetą taip pat buvo įtrauktos *Švietimo ir mokslo ministerijai pavaldžios įstaigos – Ugdymo plėtotės centras ir Nacionalinis egzaminų centras*, bei privati įstaiga – *Lietuvos bankų asociacija*. 2018 m. atsižvelgus į skirtingose institucijose įvykčius pokyčius, finansinio švietimo komiteto sudėtis buvo pakoreguota.

Šiuo metu į finansinio švietimo komiteto sudėtį iš viso įtrauktos **8 institucijos**, ją sudaro **12 narių** – **2** Švietimo ir mokslo ministerijos atstovai, **1** Ugdymo plėtotės centro atstovas, **1** Nacionalinio egzaminų centro atstovas, **4** Finansų ministerijos atstovai, **1** Valstybinės mokesčių inspekcijos atstovas, **1** Sodros atstovas, **1** Lietuvos banko atstovas, **1** Lietuvos bankų asociacijos atstovas.

Tolesnė visuomenės finansinio švietimo 2017-2021 plano (toliau – Planas) analizė susideda iš dviejų dalių. **Pirma**, Plano įgyvendinimas analizuojamas remiantis *OECD nacionaliniais finansinio švietimo strategijų principais*. Analizė neapima pirmojo principo – esamos situacijos diagnozės kuriant finansinio raštingumo strategiją, t.y. nebeanalizuojamas pats Plano kūrimo procesas, orientuojamasi į jau parengto Plano įgyvendinimą. **Šios analizės metu siekiama įvardinti esminius teigiamus ir tobulintinus aspektus, susijusius su Plano įgyvendinimu.**

Antra Plano analizės dalis skirta *2017 ir 2018 metų įgyvendinamų Plano veiklų analizei*, kurios metu išryškinama, **kokios veiklos šiuo metu yra jau atliktos, šiuo metu atliekamos bei kurių veiklų įgyvendinimas yra sudėtingas.**

Plano analizės pagrindinės įžvalgos: I dalis remiantis OECD principais

- **Nuo 2018 metų rudens Švietimo ir mokslo ministerijoje nebeliko asmens, kuris dirbtų ties Plano veiklų koordinavimu.** Įgyvendinant Planą **būtina užtikrinti koordinatoriaus funkciją**, į kurio atsakomybę įeitų ne tik Plano valdymas, bet ir komunikacijos tarp skirtingų institucijų koordinavimas, atliekamų finansinio švietimo veiklų stebėseną ir būsimų ilgalaikių priemonių planavimas. Rekomenduojama Komitetui įvertinti esamus resursus ir apsvarstyti skirtingas alternatyvas dėl koordinatoriaus paskyrimo ar atsiradimo. Jis/ji galėtų būti tiek Švietimo ir mokslo ministerijos, tiek kitos institucijos rėmuose paskirtas asmuo arba naujai sukurtas darinys, kuris būtų atsakingas už finansinio švietimo Plano koordinavimą, veiklų stebėseną ir bendradarbiavimo tarp skirtingų institucijų palaikymą.
- **Komiteto narių pasiskirstymas komitete nėra tolygus:** vienu institucijų atstovai užima vadovaujančias pozicijas, kitų – vykdančiąsias pozicijas. Pavyzdžiui, iš Finansų ministerijos nėra įtraukta vadovaujančio/sprendimus priimančio asmens.
- o Finansinio švietimo srityje aktyviai veikia skirtingos NVO ir privataus sektoriaus institucijos, turinčios finansinio raštingumo kompetenciją. Šiuo atveju būtų galima išskirti *Lietuvos Junior Achievement* ir *Lietuvos laisvosios rinkos institutą*, kurios turi ilgalaikę patirtį dirbant finansinio švietimo srityje su vaikais ir jaunimu. Rekomenduojama Komitetui apsvarstyti šių įstaigų įtraukimą į Plano įgyvendinimą, ypačingai tose veiklose, kurios susijusios su vaikų ir jaunimo finansinio raštingumo stiprinimu.
- **Būtina atlikti tarpinius Plano įgyvendinimo vertinimus**, kurių metu būtų detalai analizuojamas Plano įgyvendinamų veiklų poveikis tikslinėms grupėms. Šiuo atveju koordinatoriaus vaidmuo gali būti kertinis.
- Plane aktualu numatyti daugiau metodų ir veiklų, kurie leistų plačiau visuomenei mokytis finansinio švietimo atkreipiant dėmesį ir į suaugusiųjų finansinį raštingumą.

Išsamus I dalies analizės aprašymas pateikiamas 1 Priede.

Plano analizės pagrindinės išvalgos: II dalis 2017-2018 m. įgyvendinamos veiklos

Plane 2017-2018 metų laikotarpyje buvo numatyta įgyvendinti **29 veiklas**: 2017 m. – **14 veiklų** ir 2018 m. – **15 veiklų**. Pagrindinės išvalgos apie įgyvendinamas Plano veiklas 2017-2018 metais yra šios:

- 2017-2018 metais pradėta įgyvendinti ir šiuo metu įgyvendinama didžioji dalis finansinio Plano veiklų, tačiau **dauguma veiklų institucijos įgyvendina pavieniui. Trūksta glaudesnio bendradarbiavimo tarp skirtingų institucijų atliekant numatytas finansinio švietimo veiklas.** Tai ypač aktualu kalbant apie ilgalaikes finansinio švietimo veiklas. Skirtingų institucijų bendradarbiavimo stoka stiprina veiklų dubliavimo riziką, o informacijos prieinamumas gyventojams apie finansinį švietimą tampa sudėtingas ir sporadiškas. Šiuo atveju koordinatoriaus vaidmuo galėtų būti kertinis.
- **Įgyvendinant Planą kyla sunkumų dėl ilgalaikių veiklų finansinio švietimo srityje įgyvendinimo laiku.** Tai ypač aktualu kalbant apie ilgalaikių finansinio švietimo veiklų kūrimą nuo ankstyvojo amžiaus: *bendrujų programų atnaujinimą, tėtinių vaikų neformaliojo ugdymo veiklų užtikrinimą ir pedagogų kvalifikacijos tobulinimą.* Šiuo metu šių veiklų įgyvendinimas yra fragmentiškas. Šių veiklų įgyvendinimui aktualu įtraukti visas galimas institucijas ir mažinti našta už veiklų įgyvendinimą vienai institucijai. Komitetui aktualu parengti metinį Planą, kuriame būtų numatyti žingsniai dėl ilgalaikių finansinio švietimo temų ir veiklų integravimo mokyklose.
- **Institucijos, įtrauktos į Planą finansinio švietimo srityje veikia aktyviau nei nurodyta Plano veiklose,** t.y. įgyvendinamos ne tik Plane numatytos, bet ir papildomos veiklos, susijusios su finansinio raštingumo stiprinimu. Vis dėlto **nesant vieningo komunikacijos kanalo** apie įgyvendinamas veiklas, skirtingos institucijos tarpusavyje nežino, kokios veiklos yra įgyvendinamos ar papildomai planuojamos įgyvendinti finansinio švietimo srityje. Šiuo atveju svarbu sukurti vieningą komunikacijos kanalą tarp skirtingų institucijų dėl įgyvendinamų veiklų finansinio švietimo srityje.

- **Parengtame Plane didžioji dauguma veiklų yra sutelkta į 2017-2018 metus**, t.y. iki 2018 metų pabaigos turėtų būti įgyvendintos **29 iš 34** numatytų veiklų. Tuo tarpu 2019-2021 metų laikotarpyje numatytos įgyvendinti **5** veiklos. Šiuo metu pagal Plane numatytas veiklas pradėtos įgyvendinti **23** veiklos. Rekomenduojama peržiūrėti ir perskirstyti numatytas Plano veiklas laiko atžvilgiu. Šiuo atveju koordinatoriaus vaidmuo galėtų būti kertinis.
- Lietuvos Junior Achievement ir Lietuvos laisvosios rinkos institutas nuosekliai dirba finansinio raštingumo srityje: įgyvendina ilgalaikes tęstines finansinio raštingumo veiklas mokyklose, rengia metodinę medžiagą mokytojams ir mokomąją medžiagą mokiniams. **Abi įstaigos gali įsitraukti į Plano veiklas, susijusias su finansinio švietimo stiprinimu mokyklose:** į pedagogų kvalifikacijos tobulinimo veiklas, bendrųjų programų atnaujinimą, mokytojų gerųjų praktikų dalijimąsi.
- Plane turi būti skiriama daugiau dėmesio į tai, kaip skirtingoms gyventojų grupėms bus **suaktualinamos, užtikrinamos ir prieinamos finansinio švietimo veiklos.**
- Šiuo metu atliekami tyrimai finansinio raštingumo srityje matuoja skirtingas finansinio švietimo dalis. **Būtina nuosekliai matuoti skirtingų gyventojų grupių finansinio raštingumo lygį nacionaliniu lygmeniu.**

Išsamus I dalies analizės aprašymas pateikiamas 2 Priede.

Tolimesni žingsniai

Atlikus finansinio švietimo ir visuomenės finansinio švietimo plano analizę yra **siūloma sukurti Lietuvos finansinio švietimo 2017-2021 metų plano valdymo mechanizmą**, kuris efektyvintų finansinio švietimo veiklų įgyvendinimą (ypatingai ilgalaikių veiklų srityje), skirtingų institucijų bendradarbiavimą FR srityje ir leistų išvengti analizėje išryškėjusių rizikų. Į šį valdymo mechanizmą įeitų:

a) finansinio švietimo koordinatoriaus vaidmenį atliekantis asmuo arba darinys, kuris *palaikytų komunikavimą* tarp institucijų atliekančių finansinio švietimo veiklas, sektų *veiklų įgyvendinimo procesus*, būtų *kertinis nustatant planuojamų veiklų kryptis*;

b) būtų identifikuoti valdymo principai bei sukurtos tarpinstitucinės bendradarbiavimo gairės, kuriomis vadovaujantis bus valdomas įgyvendinamas Planas.

Valdymo mechanizmui sukurti bus atliekama užsienio šalių gerųjų praktikų analizė ir modeliuojamos kelios valdymo mechanizmų alternatyvos, kurias būtų galima pritaikyti Lietuvos kontekstui. Iš pateiktų alternatyvų Komitetui bus priimtas labiausiai tinkamas Plano valdymo mechanizmas, kuris bus įgyvendinamas.

Literatūros sąrašas

Lietuvos bankas (2012). Finansinio švietimo koncepcija. Prieiga:

https://www.lb.lt/uploads/documents/files/news/finansinio_svietimo_koncepcija.pdf.pdf

OECD (2006). The Importance of Financial Education. Prieiga: <http://www.oecd.org/finance/financial-education/37087833.pdf>

OECD (2012). OECD/INFE High Level Principles on National Strategies for Financial Education. Prieiga: <https://www.oecd.org/finance/financial-education/OECD-INFE-Principles-National-Strategies-Financial-Education.pdf>

OECD (2015a). National Strategies for Financial Education. OECD/INFE Policy Handbook. Prieiga: <http://www.oecd.org/daf/fin/financial-education/national-strategies-for-financial-education-policy-handbook.htm>

OECD (2015b, 2018). Toolkit for measuring financial literacy and financial inclusion. Prieiga: <https://www.oecd.org/finance/financial-education/2018-INFE-FinLit-Measurement-Toolkit.pdf>

OECD (2015c). Core Competences Framework on Financial Literacy for Youth (15-18 Years). Prieiga: <http://www.oecd.org/daf/fin/financial-education/Core-Competencies-Framework-Youth.pdf>

OECD (2016). Core Competences Framework on Financial Literacy for Adults. Prieiga: <http://www.oecd.org/daf/fin/financial-education/Core-Competencies-Framework-Adults.pdf>

OECD (2017). International Survey of Adult Financial Literacy Competencies. Prieiga: <http://www.oecd.org/finance/financial-education/37087833.pdf>

OECD (2017). PISA penkiolikamečių finansinio raštingumo ataskaita, Prieiga: https://www.smm.lt/uploads/lawacts/docs/1371_63778f65d7e60146b8f5cdd848f8f8c1.pdf

OECD (2018). Financial Inclusion and Consumer Empowerment in Southeast Asia. Prieiga: <http://www.oecd.org/finance/Financial-inclusion-and-consumer-empowerment-in-Southeast-Asia.pdf>

Ugdymo plėtotės centras (2018). Finansinio ir mokesčių raštingumo moduliai. Metodinės rekomendacijos. Prieiga: <https://sodas.ugdome.lt/bylos/GENERAL/5cd01f3a-dcbc-4281-8ee1-3eeb40560688.docx>

Visuomenės finansinio švietimo planas 2017-2021. Prieiga:

[https://www.lb.lt/uploads/documents/files/Visuomen%C4%97s%20finansinio%20%C5%A1vietimo%202017%E2%80%932021%20m_%20planas\(1\).pdf](https://www.lb.lt/uploads/documents/files/Visuomen%C4%97s%20finansinio%20%C5%A1vietimo%202017%E2%80%932021%20m_%20planas(1).pdf)

Internetiniai šaltiniai:

Ekonomikos vadovėlis. Prieiga: <http://www.ekonomikosvadovelis.lt/>

Finansų ministerija (2018). Sužinok, kam 2017-aisiais valstybė išleis tavo pinigus. Prieiga:

<https://finmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/biudzetas/suzinok-kam-2017-aisiais-valstybe-isleis-tavo-pinigus>

Lietuvos bankas (2018). Apie ekonominį ir finansinį švietimą. Prieiga: <http://www.lb.lt/lt/placiau-apie-ekonomini-ir-finansini-svietima#undefined>

Lietuvos bankas (2018). Apžvalgos ir leidiniai. Prieiga: <https://www.lb.lt/lt/apzvalgos-ir-leidiniai?query=&ff=1&category=&series=194&theme=&targetgroup=>

Lietuvos laisvosios rinkos institutas (2018). Kaip ugdyti socialiai atsakingą pilietį. Prieiga: <https://www.llri.lt/wp-content/uploads/2017/02/kaip-ugdyti-socialiai-samoninga-moksleivi.pdf>

Lietuvos laisvosios rinkos institutas (2018). Skiltis Švietimas. Prieiga: <https://www.llri.lt/naujienos/ekonomine-politika/svietimas>

LijOT (2014). Pozicija dėl moksleivių ir jaunų žmonių finansinio raštingumo skatinimo. Prieiga: <http://www.lijot.lt/lt/dokumentai/pozicijos-ir-rezoliucijos/pozicijos/finish/19-pozicijos/559-pozicija-del-moksleivi-ir-jaun-zmoni-finansinio-rastingumo-skatimo>

Lietuvos Junior Achievement (2018). Prieiga: <http://lja.lt/apie-lja/>

LR Lietuvos Vyriausybė (2017). Visuomenės finansiniam švietimui – sutelktos institucijų pastangos. Prieiga: <https://finmin.lrv.lt/lt/naujienos/visuomenes-finansiniam-svietimui-sutelktos-instituciju-pastangos>

SoDra (2018). Skiltis Švietimas. Prieiga: <http://www.sodra.lt/lt/situacijos/svietimas>

SEB bankas. „Pirmi žingsniai“. Prieiga: <https://www.seb.lt/jaunimui/apie-programa>.

SEB.lietuvoje IGTV filmukai (2018). Prieiga: <https://www.instagram.com/seb.lietuvoje/>

Swedbank (2018). Finansų laboratorijos internetinis puslapis. Prieiga: <https://ziniuterasa.swedbank.lt/finansu-laboratorija>.

OECD/INFE (2018). International Gateway for Financial Education. Prieiga: http://www.financial-education.org/join_infe.html

Ugdymo plėtotės centras (2018). Finansinis ir mokesčių raštingumas: ką turėtų žinoti pedagogai. <https://www.upc.smm.lt/naujienos/finansai/programa.php>

Valstybinė mokesčių inspekcija (2017). Mokesčių mokėtojų sąmoningumo ir šešėlinės ekonomikos lygio vertinimo tyrimas. Prieiga: <http://www.vmi.lt/cms/documents/10162/8782061/Mokes%C4%8Di%C5%B3%20mok%C4%97toj%C5%B3%20s%C4%85moningumo+ir+%C5%A1e%C5%A1%C4%97lin%C4%97s+ekonomikos+lygio+vertinimo+tyrimas/9b60fd94-9a6f-4d4a-90fd-935d50bd03e3>

Valstybinė mokesčių inspekcija (2018). Baigiamas VMI projektas „Aplankyti 100 Lietuvos mokyklų“. Prieiga: https://www.vmi.lt/cms/about-vmi/-/asset_publisher/hU6yeb4bVUJN/content/id/9349294

Valstybinė mokesčių inspekcija (2018). Projektas „Analizės, modeliavimo ir rizikos valdymo kompetencijų centro (i.MAMC). Prieiga: https://www.vmi.lt/cms/documents/10162/8883669/i_MAMC_projektas/878e1f0d-5e18-4468-98e1-9fdb29fd9695

Priedas 1

Valdymo planas ir suinteresuotų šalių vaidmenys bei atsakomybės	
Stipriosios pusės	Iššūkiai/sunkumai/tobulintinos pusės
<p>Valdymo planas:</p> <p>Lyderio funkciją koordinuojant parengtą Visuomenės finansinio švietimo 2017-2021 planą (toliau – Planas) atlieka Švietimo ir mokslo ministerija. Jai buvo pavesta įsteigti Finansinio švietimo koordinacinį komitetą (toliau – Komitetas) ir organizuoti jo veiklą. 2017 m. įkurtas Komitetas.</p> <p>Švietimo ir mokslo ministrė ir viceministras pirmininkauja Komitetui.</p> <p>Nuo 2017 m. Komiteto veiklą koordinavo Švietimo ir mokslo ministerijos vyriausioji specialistė.</p> <p>Plano įgyvendinimo laikotarpiu numatyta, kad Komitetas rengia ir teikia metinius veiklų planus, skirtus koordinuoti ir derinti skirtingų institucijų iniciatyvas.</p> <p>Į Komitetą įtraukti 8 institucijų atstovai, viena iš šių institucijų yra privati asociacija.</p> <p>Į Plano įgyvendinimą įtrauktos pagrindinės valstybinės institucijos, kurios suinteresuotos finansiniu raštingumu: 2 ministerijos – Švietimo ir mokslo ministerija ir Finansų ministerija bei joms pavaldžios įstaigos.</p> <p>Komitetą sudaro 12 narių: 7 iš jų užima vadovaujančias pozicijas, 5 komiteto nariai yra vyriausieji specialistai.</p> <p>Pagrindinių suinteresuotų šalių vaidmenys:</p> <p>Plano veiklose prie kiekvienos įgyvendinamos priemonės nurodytos konkrečios institucijos kaip vykdytojai.</p> <p>Pačia bendriausia prasme, Plane įtrauktos tos skirtingų suinteresuotų šalių įtrauktos atsakomybės bei vaidmenys, kurie atitinka jų ekspertines žinias, stiprybes, interesus ir resursus.</p>	<p>Komiteto veiklą (posėdžių organizavimas ir kt.) iki 2018 m. rudens koordinavo Švietimo ir mokslo ministerijos vyr. specialistė. Šiuo metu Švietimo ir mokslo ministerijoje nėra finansinio švietimo komiteto koordinatoriaus.</p> <p>Plano įgyvendinimo laikotarpiu nebuvo rengti metiniai Komiteto planai.</p> <p>Plane numatyta, kad į Komitetą gali būti įtraukti ir kiti partneriai. Į Komitetą įtraukta tik 1 privataus sektoriaus institucija – Lietuvos bankų asociacija.</p> <p>Finansinio raštingumo srityje aktyviai veikia privataus sektoriaus ir nevyriausybinių sektoriaus įstaigos vaikų ir jaunimo srityse, tačiau jos nėra įtrauktos į Plano įgyvendinimą.</p> <p>Komiteto narių pasiskirstymas komitete nėra tolygus: vienu institucijų atstovai užima vadovaujančias pozicijas, kitų – vykdančiąsias pozicijas.</p> <p>Tais atvejais, kai už konkrečią Plano priemonę yra atsakingos kelios institucijos, nėra aiškiai identifikuota kiekvienos institucijos atsakomybės bei vaidmenys.</p>

Nacionalinės strategijos gairės: prioritetai, tikslinės grupės, poveikio vertinimas ir resursai

Stipriosios pusės	Iššūkiai/sunkumai/tobulintinos pusės
<p>Finansinio švietimo plano įgyvendinimas</p> <p>Plane išskirti tris prioritetai, apimantys skirtingas gyventojų grupes – nuo vaikų iki suaugusiųjų. Finansinio raštingumo stiprinimas numatytas nuo pradinio ugdymo.</p> <p>Remiantis išsikeltais prioritetais yra nustatyti pagrindiniai tikslai bei identifikuotos už konkrečius tikslus atsakingos institucijos:</p> <p>I prioritetas: Švietimo ir mokslo ministerija ir koordinacinis komitetas.</p> <p>II prioritetas: atsakinga vykdančioji institucija Lietuvos bankas.</p> <p>III prioritetas: atsakingos institucijos – Švietimo ir mokslo ministerija, Valstybinė mokesčių inspekcija, Finansų ministerija, SODRA ir Lietuvos bankas.</p> <p>I prioritetas – 16 veiklų, II prioritetas – 5 veiklos, III prioritetas – 10 veiklų.</p> <p>Plane numatyta, kad koordinacinis komitetas yra atsakingas už Plano veiklų vykdymą.</p> <p>Plane numatytos veiklos išdėstytos penkerių metų laikotarpyje. Iš viso Plano įgyvendinimo metu turėtų būti įgyvendintos 34 veiklos, susijusios su finansinio raštingumo stiprinimu.</p> <p>Plano įgyvendinimo laikotarpiu numatytos dvi priemonės tiesiogiai susijusios su nacionaliniais ir tarptautiniais tyrimais, kurie leistų identifikuoti asmenų finansinį raštingumą.</p> <p>Plano Rezultatų matavimas I ir II prioritetuose numatytas tarptautinių tyrimų lygmenyje 2021 metais. Matavimai nacionaliniu lygmeniu numatyti III prioritete 2021 metais.</p> <p>Plano įgyvendinimo matavimai atliekami Plano įgyvendinimo pabaigoje.</p>	<p>I ir III prioritetuose atsakingieji vykdytojai yra pavienės institucijos, fragmentiškas skirtingų institucijų bendradarbiavimas.</p> <p>Per 2017 m. numatyta įgyvendinti 15 veiklų. Iki 2018 m. pabaigos planuojama įgyvendinti 14 veiklų. 2019-2021 metų laikotarpiui numatyta įgyvendinti – 5 veiklas, iš kurių 3 veiklos numatytos kaip kasmetinės tęstinės.</p> <p>Plane nėra numatyti ir atliekami tarpiniai vertinimo metodai, kurių pagalba būtų analizuojamas Plano įgyvendinimas ir jo veiklų poveikis tikslinėms grupėms.</p> <p>Plano įgyvendinimo laikotarpiu nėra numatyta reguliariai matuoti gyventojų finansinio raštingumo lygį.</p>

Efektyvaus ir inovatyvaus finansinio švietimo aprūpinimo užtikrinimas

Stipriosios pusės	Iššūkiai/sunkumai/tobulintos pusės
<p>Pavienės institucijos, atlikusios Plano veiklas, gauna grįžtamąjį ryšį apie įgyvendintų veiklų kokybę. Tarkime, Ugdymo plėtotės centras surinko grįžtamąjį ryšį apie organizuotus kvalifikacijos tobulinimo mokymus. SoDra, įgyvendinusį pilotinį „Nepamiršk parašiuoto“ projektą, atliko jo vertinimą ir atsižvelgdama į rezultatus, koregavo projekto įgyvendinimą.</p>	<p>Plane nėra rekomendacijų ir siūlymų apie tai, kaip skirtingoms gyventojų grupėms bus suaktualinamas, užtikrinamas ir prieinamas finansinis švietimas, stebimos ir vertinamos įgyvendinamos finansinio švietimo programos, kurios įeina į nacionalinės strategijos rėmus.</p> <p>Nėra vieningos sistemos, kuri leistų nuosekliai stebėti ir vertinti įgyvendinamas finansinio švietimo priemones, susijusias su finansinio švietimo strategijos prioritetais.</p>

Priedas 2

Žemiau dviejose lentelėse yra pateiktos visos numatytos priemonės ir aprašytos kiekvienos veiklos įgyvendinimo metu atliktos veiklos. **Gelsvai** pažymėtos veiklos, kurios yra baigtos įgyvendinti; **šviesiai rausvai** pažymėtos veiklos yra įgyvendinamos kelerių metų bėgyje. **Mėlynai** yra pažymėtos tos veiklos, kurios dar nėra įgyvendintos arba trūksta duomenų apie jų įgyvendinimą.

Plano priemonių įgyvendinimas 2017 metais:

Priemonės	Atsakingi vykdytojai	Įgyvendintos veiklos
Sukurti neformaliojo ugdymo modelius finansinio ir mokesčių raštingumo temomis, skatinti jų diegimą ir naudojimą mokyklose	Švietimo ir mokslo ministerija, SODRA, Valstybinė mokesčių inspekcija, Lietuvos bankas	<p>Ugdymo plėtotės centras parengė pedagogų kvalifikacijos programą (40 val.) „<i>Finansinis ir mokesčių raštingumas: ką turėtų žinoti pedagogai</i>“.</p> <p>2018 m. Ugdymo plėtotės centras parengė „<i>Finansinio ir mokesčių raštingumo moduliai. Metodinės rekomendacijos</i>“. Pateikti 5 modulių programų – „Valstybės finansai“, „Asmeniniai finansai“, „Investavimas“, „Taupymas ir skolinimasis“, „Draudimas“ aprašymai. 2018 m. parengti moduliai yra orientuoti į formalųjį ugdymą, tiksliau, modulius siūloma integruoti į matematikos, informacinių technologijų, ekonomikos, kalbų, technologijos, ir/ar geografijos pamokas.</p> <p>Kūrybinės dirbtuvės mokytojams „Finansinis raštingumas neformaliajame ir formaliajame ugdyme“, dalyvavo mokytojai, VMI, SODRA, Lietuvos <i>Junior Achievement</i>, Ugdymo plėtotės centro atstovai.</p> <p>Nuo 2017 m. SoDra įgyvendinamas projektas „<i>Nepamiršk parašiuo</i>“. Projekto metu sukurta mokomoji medžiaga (su video), kuri gali būti integruojama tiek į įvairias pamokas – ekonomikos, istorijos, pilietiškumo, tiek į klasės valandėles ar derinama su projektine ir užklasine moksleivių veikla mokykloje. Mokomoji medžiaga yra atnaujinama.</p>
Parengti informacinę ir metodinę medžiagą neformaliojo ugdymo veikloms ugdymo įstaigose apimant įvairius finansinio ir mokesčių raštingumo aspektus	Švietimo ir mokslo ministerija, SODRA, Valstybinė mokesčių inspekcija, Lietuvos bankas	<p>Parengta metodinė priemonė: „<i>Finansinio ir mokesčių raštingumo moduliai. Metodinės rekomendacijos</i>“. Pateikti 5 modulių programų – „Valstybės finansai“, „Asmeniniai finansai“, „Investavimas“, „Taupymas ir skolinimasis“, „Draudimas“ aprašymai.</p> <p>Moduliai orientuoti į formalųjį ugdymą, tiksliau, modulius siūloma integruoti į matematikos, informacinių technologijų, ekonomikos, kalbų, technologijos, ir/ar geografijos pamokas.</p> <p>SoDra įgyvendinamo projekto „<i>Nepamiršk parašiuo</i>“ parengta metodinė medžiaga (2018 m. buvo tobulinama).</p>
Organizuoti projektines iniciatyvas ir veiklas mokiniams (atvirų durų dienos, konkursai, projektai Vaikų finansinio švietimo savaitė, „Kam to reikia?“, edukaciniai renginiai Pinigų muziejuje)	Švietimo ir mokslo ministerija, SODRA, Valstybinė mokesčių inspekcija, Lietuvos bankas	<p>Ugdymo plėtotės centras įgyvendino iniciatyvą „Kam to reikia?“ (5 renginiai, kuriuose dalyvavo 5 mokymo įstaigos, 226 moksleiviai).</p> <p>Valstybinė mokesčių inspekcija organizavo iniciatyvą aplankyti 100 mokyklų (Lietuvos šimtmečio minėjimo proga)¹.</p> <p>SoDra įgyvendinamas pilotinis projektas „<i>Nepamiršk parašiuo</i>“.</p> <p>Lietuvos banko organizuojamos <i>kasmetinės finansinio švietimo savaitės</i>, vykstančios kovo mėnesį.</p>

¹ Daugiau informacijos apie Valstybinės mokesčių inspekcijos inicijuotą akciją: https://www.vmi.lt/cms/about-vmi/-/asset_publisher/hU6yeb4bVUJN/content/id/9349294

		Lietuvos banko Pinigų muziejaus edukacinės paskaitos vaikams pinigų istorijos, pinigų gamybos, saugumo požymiai ir eurai temomis. Paskaitos organizuojamos nuo 1 klasės ² .
Sukurti ir išbandyti praktikoje pilotinį jaunimo švietimo projektą „Nepamiršk parašiu!“, įtraukiant pedagogus. Sukaupę patirtį perduoti kitoms institucijoms.	SODRA	SoDra 2017 m. atliktas pilotinis projekto „Nepamiršk parašiu!“ etapas. Nuo 2018 m. projektas įgyvendinamas visus mokslo metus Lietuvos gimnazijose. Planuojama projektą ateityje įgyvendinti ir progimnazijose.
Įsteigti koordinacinį komitetą, kuris sutelks institucijų finansinio švietimo išteklius ir pastangas integruoti šią temą į mokymo programas.	Švietimo ir mokslo ministerija	2017 m. įsteigtas Plano koordinacinis komitetas. 2018 m. koordinacinio komiteto sudėtis koreguota.
Parengti bendrus metinius veiklų planus, koordinuojant ir derinant institucijų iniciatyvas.	Koordinacinis komitetas	Koordinacinio komiteto planai nebuvo rengti.
Įvertinti institucijų poreikį organizuoti bendrą finansinio raštingumo renginį, kurio metu būtų diskutuojama finansinio raštingumo klausimais, pristatomi pasiekimai ir kt.	Švietimo ir mokslo ministerija, Valstybinė mokesčių inspekcija, SODRA, Lietuvos bankas	2017 m. parodoje „Mokykla 2017“ vyko diskusija „Ką reikėtų žinoti savarankiško gyvenimo pradžioje socialiniais ir finansiniais klausimais?“.
Įgyvendinti finansinių paslaugų ir produktų vartotojų švietimo ir informavimo kampaniją, skatinančią gyventojus atsakingai rinktis ir vartoti finansinius produktus ir paslaugas bei ginti savo teises: paskaitos gyventojams regionuose, reklama ir kt.	Lietuvos bankas	Lietuvos banko įgyvendinamos tęstinės savaitės trukmės kampanijos, kurių metu pristatomi skirtingi finansiniai produktai, tarkime, „Būsto paskolų savaitė“, kampanija apie gyvybės draudimą. Kampanijos inicijuojamos Lietuvos banko Facebook platformoje.
Pasiūlyti ir populiarinti vartotojams patogias priemones, padedančias planuoti biudžetą, palyginti finansinius produktus ir pan.	Lietuvos bankas	Sukurta internetinė prieiga , suteikianti informaciją (su video medžiaga) apie būsto paskolą ³ . Sukurta internetinė prieiga , suteikianti informaciją (su video medžiaga) apie gyvybės draudimą ⁴ .
Įgyvendinti visuomenės informavimo kampaniją pristatant gyventojams inovacijas ir pokyčius finansų sektoriuje (fintech).	Lietuvos bankas	Spalio 27 d. Kauno technologijos universitete skaityta vieša paskaita „ <i>Fintech ekonomikos vystymas Lietuvoje</i> “ ⁵ .
Peržiūrėti ir atnaujinti 2015 m. Mokesčių mokėtojų sąmoningumo ugdymo strategiją	Valstybinė mokesčių inspekcija	2018 m. atnaujinta Mokesčių mokėtojų sąmoningumo ugdymo strategija .

² Nuoroda į *Pinigų muziejaus* edukacines programas: <http://www.pinigumuziejus.lt/lt/naujos-edukacijos-moksleiviams/>

³ Nuoroda: <https://www.lb.lt/lt/busto-paskola-zinok-savo-teises>

⁴ Nuoroda: <https://www.lb.lt/lt/ketinate-draustis-gyvybes-draudimu>

⁵ Nuoroda: <https://www.lb.lt/lt/renginiai/lietuvos-banko-valdybos-nario-patareja-apie-fintech-ekosistema-lietuvoje>

Nuosekliai įgyvendinti 2017 - 2020 metų mokesčių mokėtojų sąmoningumo ugdymo strategijos įgyvendinimo priemonių planą.	Valstybinė mokesčių inspekcija	Nuo 2018 m. įgyvendinamos skirtingos <i>Mokesčių mokėtojų sąmoningumo ugdymo strategijos</i> veiklos. Valstybinės mokesčių inspekcijos organizuojami seminarai mokesčių mokėtojams, naujai verslą pradėjusiems ar ketinantiems jį pradėti asmenims.
Organizuoti reguliarias viešuosius finansus pristatančias vyresniųjų klasių moksleiviams.	Finansų ministerija	2017 m. gruodžio 5 d. Finansų ministerijoje lankėsi apie 60 moksleivių iš visos Lietuvos. Šie moksleiviai pristatė aktualias regionines ir nacionalines problemas bei jų sprendimo būdus bei gilino žinias apie viešuosius finansus. Apie biudžetą, fiskalinę politiką ir Europos Sąjungos EU investicijas mokiniams Finansų ministerijoje pasakojo viceministras Darius Sadeckas, Europos Sąjungos investicijų departamento atstovė Vaida Vilimaitė-Zubrickienė ir Fiskalinės politikos departamento atstovas Irmantas Mikulėnas. Daugiau informacijos: http://bit.ly/2EP6fAa .
Surengti viešąją konsultaciją, siekiant išsiaiškinti, kokios informacijos apie viešuosius finansus visuomenei trūksta.	Finansų ministerija	Viešoji konsultacija įgyvendinta. Ji patalpinta portale „E. pilietis“: https://bit.ly/2KixCoJ . Sulaukta 1 siūlymo, todėl papildomai užsakytas viešosios nuomonės tyrimas (omnibusas). Tyrimo ataskaita bus pateikta rugpjūčio mėn. Rezultatai bus viešinami žiniasklaidai bei nuosavuose Finansų ministerijos kanaluose: interneto svetainėje ir „Facebook“ paskyroje.
Įvertinti galimybes visų institucijų sukurtas skaičiavimo priemones pateikti vienoje vietoje, siekiant didesnio patogumo vartotojui.	Švietimo ir mokslo ministerija, Valstybinė mokesčių inspekcija, SODRA, Lietuvos bankas	Nėra duomenų.
Atlikti namų ūkių finansinės elgsenos stebėseną, įvertinti pokyčius ir pristatyti juos visuomenei.	Lietuvos bankas	Atliktos 2 namų ūkio apžvalgos ⁶ .

Plano priemonių įgyvendinimas 2018 metais:

Priemonės	Atsakingi vykdytojai	Įgyvendintos veiklos
Atnaujinant bendrąsias programas pasiekti, kad finansinio ir mokesčių raštingumo tematika būtų integruota nuo ikimokyklinio ugdymo iki 12 kl.	Švietimo ir mokslo ministerija ir koordinacinis komitetas	Ruošiamasi atnaujinti bendrojo ugdymo programas iki 2021 metų. Komitetas ties bendrųjų programų atnaujinimu įtraukiant finansinį raštingumą dar nedirbo.
Finansinio ir mokesčių raštingumo elementus integruoti į ugdymo karjerai bendrąją programą.	Švietimo ir mokslo ministerija ir koordinacinis komitetas	Ruošiamasi atnaujinti bendrojo ugdymo programas. Komitetas ties bendrųjų programų atnaujinimu įtraukiant finansinį raštingumą dar nedirbo.

⁶ Nuoroda į pirmąjį namų ūkio apklausos apžvalgos leidinį:

https://www.lb.lt/uploads/publications/docs/16452_7678369190c007d95e91125fb208e522.pdf.

Nuoroda į antrąjį namų ūkio apklausos leidinį: https://www.lb.lt/uploads/publications/docs/18380_55706588b28c5f0b5066ea2b82d483f7.pdf

Parengti finansinio ir mokesčių raštingumo metodinę medžiagą ir praktines priemones, atsižvelgiant į mokymo programas, nuolat juos atnaujinti.	Švietimo ir mokslo ministerija ir koordinacinis komitetas	Parengta „Finansinio ir mokesčių raštingumo moduliai. Metodinės rekomendacijos“. Pateikti 5 modulių programų – „Valstybės finansai“, „Asmeniniai finansai“, „Investavimas“, „Taupymas ir skolinimasis“, „Draudimas“ aprašymai.
Sudaryti galimybes pedagogams kelti kvalifikaciją finansinio ir mokesčių raštingumo pagrindų srityje, palaikyti pedagogų kvalifikaciją, atsižvelgiant į aktualius pokyčius.	Švietimo ir mokslo ministerija ir koordinacinis komitetas	Ugdymo plėtotės centro iniciatyva organizuoti 2-jų ciklų kvalifikacijos tobulinimo mokymai (I sesija – balandžio 16-17 d., II sesija – birželio 11 d.) skirtingų dalykų mokytojams „ <i>Finansinis ir mokesčių raštingumas: ką turėtų žinoti pedagogai</i> “ (40 ak. val.). 2018 m. lapkritį planuojama rengti antrus kvalifikacijos mokymus pedagogams. Šiuo metu mokymų grupė dar nėra suformuota.
Skatinti regioninius kvalifikacijos kėlimo centrus burti kompetentingus mokytojus į tinklus gerosios praktikos pasidalijimui ir sklaidai.	Švietimo ir mokslo ministerija ir koordinacinis komitetas	Nėra informacijos.
Remti mokinių mokomųjų bendrovių veiklą. Sukurti ir integruoti su finansiniu raštingumu susijusias užduotis Lietuvos mokinių ekonomikos ir verslo olimpiadoje.	Švietimo ir mokslo ministerija ir koordinacinis komitetas	Kovo 13 d. inicijuotas pirmasis Nacionalinis ekonomikos egzaminas . Globėja - Švietimo ir mokslo ministerija. Balandžio 7 d. organizuota ekonomikos ir verslo olimpiada . Į olimpiadą yra įtrauktos finansinio švietimo užduotys.
Ištirti atskirų jaunimo grupių elgseną ir įvertinti šviečiamojo pobūdžio priemonių (tiek tiesioginių, tiek netiesioginių) poveikį šiai grupei.	Valstybinė mokesčių inspekcija	Nuo 2017 iki 2021 m. kartu su i.MAMC projekto partneriu ⁷ – Vilniaus universiteto Bendrosios psichologijos katedra - atlieka tyrimą, kurio tikslas – ištirti trijų amžiaus grupių (7-9 m., 12-13 m., 16-17 m.) vaikų žinias apie valstybės mokesčių sistemą ir nuostatas, susijusias su mokesčių mokėjimu. Šio projekto metu taip pat siekiama sukurti priemones, padėsiančias pagilinti vaikų žinias bei formuoti atsakingą ir pilietišką požiūrį į prievolę mokėti mokesčius.
Užtikrinti reguliarią moksleivių pasiekimų finansinio raštingumo srityje stebėseną ir vertinimą.	Švietimo ir mokslo ministerija	Nėra informacijos.
Sukurti ir integruoti su finansiniu raštingumu susijusias užduotis į mokinių pasiekimų patikrinimą (NMPP (2, 4, 6, 8 kl.), PUPP – 10 kl., BE – 12 kl.)	Švietimo ir mokslo ministerija	Nacionalinis egzaminų centras į skirtingus egzaminus, pasiekimų vertinimus palaipsniui įtraukia užduotis, susijusias su finansiniu švietimu. Šiuo metu nėra vedami duomenys, kiek su finansiniu švietimu susijusių užduočių yra įtraukta į mokinių pasiekimų patikrinimą.

⁷ Nuoroda į i.MAMC projektą: https://www.vmi.lt/cms/documents/10162/8883669/i_MAMC_projektas/878e1f0d-5e18-4468-98e1-9fdb29fd9695

<p>Bendradarbiaujant su privačiu ir nevyriausybinio sektoriu, inicijuoti partneryste paremtas nacionalines finansinio raštingumo iniciatyvas (Vaikų finansinio švietimo savaitė ir kt.).</p>	<p>Lietuvos bankas</p>	<p>Kasmet organizuojamos Finansinio švietimo savaitės iniciatyvos įtraukiant skirtingas institucijas. 2018 m. prisijungė 9 institucijos. Lietuvos bankas Facebook paskyroje teikė praktinius patarimus jaunimui apie finansines paslaugas ir asmeninių finansų valdymą.</p> <p>2017 ir 2018 metais <i>Vilniaus Gedimino technikos universitetas</i> organizavo finansų olimpiadą, <i>Lietuvos laisvosios rinkos institutas</i> – pirmąjį nacionalinį ekonomikos egzaminą, <i>Lietuvos bankų asociacija</i> – Europos pinigų viktoriną. „<i>Nasdaq Vilnius</i>“ sudarė sąlygas mokiniams lankyti vertybinių popierių biržoje ir pamatyti, kaip vyksta prekyba akcijomis. „<i>Aviva Lietuva</i>“ organizavo diskusijas apie atsakingą asmeninių finansų tvarkymą. <i>SEB bankas</i> rengė interaktyvias finansinio raštingumo diskusijas, o <i>Šiaulių bankas</i> – interaktyvius protmūšius. Nuo kovo 15 d. „<i>Swedbank</i>“ atsidarė Finansų laboratoriją.</p>
<p>Parengti viešojo sektoriaus darbuotojų finansinio raštingumo didinimo modelį: parengiant finansinio raštingumo mokytojus institucijose, skleidžiant nepriklausomą finansinę informaciją ir pan.</p>	<p>Lietuvos bankas</p>	<p>Veikia dar nepradėta įgyvendinti.</p>
<p>Kasmet parengti išsamią, iliustratyvią biudžeto pajamų ir išlaidų analizę, kurioje parodoma, kur išleidžiami mokesčių mokėtojų pinigai ir kokiomis paslaugomis jie sugrįžta, įgyvendinti jos viešinimo kampaniją.</p>	<p>Finansų ministerija</p>	<p>Finansų ministerija pateikė iliustratyvią 2017 m. biudžeto pajamų ir išlaidų analizę su video medžiaga: https://finmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/biudzetas/suzinok-kam-2017-aisiais-valstybe-isleis-tavo-pinigus</p> <p>2018 m. vietoje šios priemonės planuojama įgyvendinti interaktyvią platformą „<i>Piliečių biudžetas</i>“, kurioje būtų parodoma, kiek ir kokių mokesčių sumoka Lietuvos piliečiai ir kokių viešų paslaugų jei gali tikėtis.</p>
<p>Sukurti internetinį žaidimą, skatinantį domėtis viešaisiais finansais.</p>	<p>Finansų ministerija</p>	<p>Siūloma vietoje šio žaidimo sukurti interaktyvią platformą „<i>Piliečių biudžetas</i>“, kurioje Lietuvos gyventojai galėtų sužinoti, kam skiriamos valstybės pajamos 2019 metais. Biudžeto projektas Vyriausybei bus teikiamas lapkričio mėnesį, todėl interaktyvią platformą planuojama pradėti viešinti lapkričio-gruodžio mėn.</p>
<p>Atlikti apklausas ir tyrimus, siekiant įvertinti mokesčių mokėtojų sąmoningumą.</p>	<p>Valstybinė mokesčių inspekcija</p>	<p>Valstybinė mokesčių inspekcija 2017 m. gruodį atliko <i>Mokesčių mokėtojų sąmoningumo ir šešėlinės ekonomikos lygio vertinimo</i> tyrimą⁸. Šis tyrimas planuojamas kartoti kasmet iki 2021 m.</p>

⁸Tyrimo ataskaita:

<http://www.vmi.lt/cms/documents/10162/8782061/Mokes%C4%8Di%C5%B3%20mok%C4%97toj%C5%B3%20s%C4%85moningumo+ir+%C5%A1e%C5%A1%C4%97lin%C4%97s+ekonomikos+lygio+vertinimo+tyrimas/9b60fd94-9a6f-4d4a-90fd-935d50bd03e3>